

Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA MIHALA BOBEKA [MICHAL BOBEK]
SECINĀJUMI,
sniegti 2020. gada 6. februārī¹

Lieta C-581/18

RB
pret
TÜV Rheinland LGA Products GmbH,
Allianz IARD SA

(*Oberlandesgericht Frankfurt am Main* (Federālās zemes Augstākā tiesa Frankfurtē pie Mainas, Vācija)
lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Medicīnas ierīces – Krūšu implantanti ar trūkumiem –
Civiltiesiskās atbildības apdrošināšana par medicīnas ierīču lietošanu – Teritoriāls ierobežojums –
Pilnībā iekšējas situācijas – LESD 18. pants – Savienības tiesību aktu piemērojamība

I. Ievads

1. Kādai vācu pacientei Vācijā tika ievietoti Francijas uzņēmuma *Poly Implant Prothèse SA* (turpmāk tekstā – “*PIP*”), kurš tagad ir maksātnespējīgs, ražoti krūšu implantanti ar trūkumiem. Paciente Vācijas tiesās pieprasa kompensāciju no uzņēmuma *Allianz IARD SA*, kas ir *PIP* apdrošinātājs Francijā. Francijā medicīnas ierīču ražotājiem ir likumā noteikts pienākums nodrošināt civiltiesiskās atbildības apdrošināšanu par kaitējumu, kas viņu darbību rezultātā ir nodarīts trešajām personām. Šā pienākuma rezultātā *PIP* noslēdza apdrošināšanas līgumu ar *Allianz*; šis līgums ietver teritoriālu klauzulu, kas paredz, ka tiek segti tikai tādi zaudējumi, kas ir nodarīti Francijas teritorijā. Tādējādi uz *PIP* medicīnas ierīcēm, kas tika eksportētas uz citu dalībvalsti un tur izmantotas, apdrošināšanas līgums neattiecas.

2. Šajā kontekstā *Oberlandesgericht Frankfurt am Main* (Federālās zemes Augstākā tiesa Frankfurtē pie Mainas, Vācija) jautā, vai fakts, ka *Allianz* apdrošināja *PIP* tikai attiecībā uz zaudējumiem, ko tā ražotās medicīnas ierīces rada Francijas teritorijā, izslēdzot zaudējumus, kas potenciāli radīti citā dalībvalstī, ir saderīgs ar LESD 18. pantu un tajā ietverto nediskriminācijas pilsonības dēļ principu.

II. Atbilstošās tiesību normas

A. Savienības tiesiskais regulējums

3. LESD 18. panta pirmajā daļā ir noteikts:

“Piemērojot Līgumus un neskarot tajos paredzētos īpašos noteikumus, ir aizliegta jebkāda diskriminācija pilsonības dēļ.”

¹ Oriģinālvaloda – angļu.

4. Saskaņā ar LESD 34. pantu:

“Dalībvalstu starpā ir aizliegti importa kvantitatīvie ierobežojumi un citi pasākumi ar līdzvērtīgu iedarbību.”

5. Saskaņā ar LESD 35. pantu:

“Dalībvalstu starpā ir aizliegti eksporta kvantitatīvie ierobežojumi un pasākumi ar līdzvērtīgu iedarbību.”

6. LESD 56. panta pirmā daļa ir izteikta šādi:

“Kā paredz šie turpmāk izklāstītie noteikumi, Savienībā aizliedz pakalpojumu sniegšanas brīvības ierobežojumus to dalībvalstu pilsoņiem, kas veic uzņēmējdarbību kādā dalībvalstī, bet sniedz pakalpojumus citas dalībvalsts personai.”

B. Francijas tiesības

7. Saskaņā ar *Code de la santé publique* (Sabiedrības veselības kodekss) L.1142-2. pantu²:

“Veselības aprūpes speciālistiem privātpraksēs, veselības aprūpes iestādēm, veselības dienestiem un struktūrām, kas minētas L.1142-1. pantā, un visām citām juridiskajām personām, kas nav valsts, kuri veic profilaktiskas, diagnostiskas vai veselības aprūpes darbības, kā arī šajās darbībās izmantoto, veselības aprūpes izstrādājumu, kuri minēti L.5311-1. pantā, izņemot 5. punktu, ražotājiem, operatoriem un piegādātājiem, kas šos izstrādājumus piegādā pabeigtā veidā, ievērojot L.1222-9. panta, kā arī 11., 14. un 15. punkta noteikumus, ir jābūt apdrošināšanai, kas paredzēta to civiltiesiskās atbildības vai administratīvās atbildības segšanai, kura var rasties saistībā ar kaitējumu, kas nodarīts trešajām personām un kas rodas no personiskā kaitējuma, kurš ir radies saistībā ar šo darbību kopumā.

Par veselību atbildīgais ministrs ar dekrētu var piešķirt atkāpi no pirmajā daļā noteiktā apdrošināšanas pienākuma sabiedrības veselības iestādēm, kurām ir pietiekami finanšu resursi, lai tās varētu kompensēt kaitējumu tādā pašā veidā, kā tas izriet no apdrošināšanas līguma.

Apdrošināšanas līgumos, kas noslēgti saskaņā ar pirmo daļu, var paredzēt, ka to garantijām ir ierobežojumi [..]

[..]

Ja netiek izpildīts šajā pantā noteiktais apdrošināšanas pienākums, kompetentā disciplinārlietu iestāde var piemērot disciplinārsodu.”

8. Saskaņā ar *Code des assurances* (Apdrošināšanas kodekss) L.252-1. pantu³:

“Jebkura persona, uz kuru attiecas Sabiedrības veselības kodeksa L.1142-2. pantā noteiktais apdrošināšanas pienākums, kurai, mēģinot ar Francijas apdrošināšanas sabiedrību noslēgt apdrošināšanas līgumu, kas sedz šajā pantā minēto trešo personu risku, divreiz ir atteikts apdrošināšanas segums, var iesniegt pieteikumu *bureau central de tarification* [(Centrālais cenu birojs; turpmāk tekstā – “BCT”)], kura izveides kritērijus un darbības noteikumus nosaka ar *Conseil d’Etat* [(Valsts padomes)] pieņemtu dekrētu.

2 Grozīts ar 2002. gada 30. decembra Likumu Nr. 2002-1577.

3 Izveidots ar 2002. gada 4. marta Likumu Nr. 2002-303.

Centrālajam cenu birojam ir ekskluzīva loma noteikt prēmijas apmēru, ar kādu attiecīgajai apdrošināšanas sabiedrībai ir pienākums garantēt tās risku. Saskaņā ar nosacījumiem, kuri paredzēti Valsts padomes dekrētā, šī iestāde var noteikt pārsnieguma summu, kas jāmaksā apdrošinātajai pusei.

Centrālais cenu birojs paziņo departamenta valsts pārstāvim, ja persona, kas pakļauta apdrošināšanas saistībām saskaņā ar Sabiedrības veselības kodeksa L.1142-2. pantu, rada neparasti augstu apdrošināšanas risku. Par to jāinformē iesaistītais profesionālis. Šādā gadījumā tas nosaka apdrošināšanas prēmijas apmēru līgumam, kura ilgums nedrīkst pārsniegt sešus mēnešus.

Neviena pārapirošināšanas līguma klauzula, kuras mērķis ir izslēgt noteiktus pārapirošināšanas garantijas riskus Centrālā cenu biroja noteiktās prēmijas apjoma dēļ, nav spēkā.”

III. Fakti, tiesvedība un prejudiciālie jautājumi

9. PIP bija Francijā reģistrēts krūšu implantu ražotājs. Nīderlandes uzņēmums *Rofil Medical Nederland BV* (turpmāk tekstā – “*Rofil*”) tirgoja šos implantus. Uzņēmums tos iesaiņoja un piegādāja kopā ar lietošanas instrukciju. Kopš 1997. gada oktobra PIP ir uzdevis *TÜV Rheinland LGA Products GmbH* (turpmāk tekstā – “*TÜV Rheinland*”) kā “paziņotajai struktūrai” Direktīvas 93/42/EEK izpratnē⁴ veikt atbilstības novērtēšanu saskaņā ar Vācijas, Eiropas un citiem starptautiskiem standartiem. Šajā nolūkā *TÜV Rheinland* veica vairākus PIP uzraudzības auditus laikposmā no 1997. līdz 2010. gadam.

10. 2006. gada rudenī prasītājam pamata lietā tika veikta operācija Vācijā, kuras laikā viņai tika ievietoti *Rofil* tirgotie krūšu implantī. Pēc tam tika apstiprināts, ka “NuSil” materiāla, kas aprakstīts izstrādājuma dokumentos un precizēts un apstiprināts reģistrācijas apliecības darbības jomā, vietā šie implantī ir papildīti ar neatļautu rūpnieciskās kategorijas silikonu.

11. 2010. gada martā Francijas veselības aizsardzības iestādes pārbaudes laikā pirmoreiz konstatēja, ka PIP nelikumīgi izmantoja rūpnieciskās kategorijas silikonu. Vācijas iestādes 2010. gada aprīlī ieteica ārstiem, kuri bija izmantojuši PIP silikona implantus, informēt pacientes un izbeigt šo krūšu implantu izmantošanu. 2012. gadā tika ieteikts pilnībā izņemt šos implantus.

12. PIP kļuva maksātnespējīgs un 2011. gadā tika likvidēts. 2013. gada decembrī uzņēmuma dibinātājam Francijas tiesa piesprieda brīvības atņemšanu uz četriem gadiem par veselībai bīstamu izstrādājumu ražošanu un izplatīšanu.

13. Prasītāja Vācijas tiesā cēla prasību pret ārstu, kurš veica operāciju, pret *TÜV Rheinland* un pret *Allianz*.

14. Viņa apgalvoja, ka saskaņā ar Francijas tiesībām viņai ir tieša prasība pret *Allianz*. Saskaņā ar Sabiedrības veselības kodeksa L.1142-2. pantu medicīnas ierīču ražotājiem ir pienākums noslēgt apdrošināšanas līgumu ar apdrošināšanas sabiedrību (turpmāk tekstā – “apdrošināšanas pienākums”). Ar šo civiltiesiskās atbildības apdrošināšanu tiek piešķirtas tiešas prasības (*Direktanspruch*) tiesības pret apdrošināšanas sabiedrību par kaitējumu, kas nodarīts trešajām personām.

15. Saskaņā ar Apdrošināšanas kodeksa L.252-1. pantu jebkura persona, uz kuru attiecas apdrošināšanas pienākums un kurai, mēģinot noslēgt apdrošināšanas līgumu ar Francijas apdrošināšanas sabiedrību, kas sedz šajā punktā minētos trešo personu riskus, ir divreiz atteikts apdrošināšanas segums, var iesniegt pieteikumu BCT. BCT nosaka prēmijas apmēru, ar kādu attiecīgajai apdrošināšanas sabiedrībai ir pienākums garantēt tās segto risku.

⁴ Padomes Direktīva (1993. gada 14. jūnijs) par medicīnas ierīcēm (OV 1993, L 169, 1. lpp.).

16. *BCT* 2005. gadā uzlika *AGF IARD*, *Allianz* priekštecim, pienākumu nodrošināt *PIP* apdrošināšanas segumu. Šajā lietā *BCT* noteica apdrošināšanas prēmijas apmēru, ņemot vērā *PIP* apgrozījumu Francijas teritorijā. Īpašajos apdrošināšanas līguma noteikumos sadaļā “Ģeogrāfiskais tvērums” puses vienojās, ka apdrošināšanas segums attiecas tikai uz apdrošināšanas gadījumiem, kuri rodas Francijas pamatteritorijā un Francijas aizjūras teritorijās (turpmāk tekstā – “teritoriālais ierobežojums”). *BCT* neiebilda pret teritoriālo ierobežojumu. Turklāt tika paredzēts, ka sērijveida zaudējumu gadījumā maksimālā seguma summa katram zaudējumu gadījumam ir 3 000 000 EUR, bet maksimālā seguma summa vienā apdrošināšanas gadā ir 10 000 000 EUR.

17. Pirmās instances tiesa apelācijas sūdzības iesniedzējas prasību noraidīja. Par šo spriedumu viņa iesniedza apelācijas sūdzību iesniedzējtiesā *Oberlandesgericht Frankfurt am Main* (Federālās zemes Augstākā tiesa Frankfurtē pie Mainas, Vācija) par pirmās instances sprieduma konstatējumiem attiecībā uz *TÜV Rheinland* un *Allianz*, bet ne attiecībā uz ārsta, kurš veica operāciju, atbildību. Apelācijas sūdzības iesniedzēja iesniedzējtiesai lūdza atcelt spriedumu attiecībā uz *TÜV Rheinland* un *Allianz*. Viņa arī lūdza piespriest *TÜV Rheinland* un *Allianz* atlīdzināt viņai radītos zaudējumus.

18. Pēc apelācijas sūdzības iesniedzējas domām, pirmās instances tiesa, uzskatot, ka apdrošināšanas seguma teritoriālais ierobežojums, kā rezultātā tiek segta tikai Francijas teritorija, ir likumīgs, un izslēdzot jebkādas preču brīvas aprites pārkāpumus, ir pieļāvusi tiesību kļūdu.

19. Jautājumi, kurus iesniedzējtiesa ir uzdevusi šai Tiesai, attiecas tikai uz *Allianz* iespējamo atbildību. Iesniedzējtiesa apšaubā strīdīgā teritoriālā ierobežojuma saderību ar LESD 18. pantu. Pēc šīs tiesas domām, teritoriālajam ierobežojumam ir pārrobežu aspekts, kas rodas, ja kaitējums rodas ārpus Francijas. LESD 18. panta pirmā daļa ir piemērojama, jo konkrētie diskriminācijas aizliegumi, kas noteikti citos LESD noteikumos, šajā gadījumā nav piemērojami. Teritoriālais ierobežojums ir netieši diskriminējošs pilsonības dēļ, jo tas parasti, tāpat kā uzturēšanās nosacījums, skar ārvalstu pacientus. Turklāt uz LESD 18. panta pirmo daļu var atsaukties strīdos starp privātpersonām. *BCT* varētu arī pārnest to, ka tas neiebilst pret teritoriālo ierobežojumu.

20. Šādos faktiskajos un tiesiskajos apstākļos *Oberlandesgericht Frankfurt am Main* (Federālās zemes Augstākā tiesa Frankfurtē pie Mainas) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus jautājumus prejudiciāla nolēmuma pieņemšanai:

- “1) Vai LESD 18. panta pirmajā daļā noteiktā diskriminācijas aizlieguma adresāti ir ne tikai ES dalībvalstis un Savienības iestādes, bet arī privātpersonas (LESD 18. panta pirmās daļas tieša iedarbība uz trešajām personām)?
- 2) Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir noliedzīga un LESD 18. panta pirmā daļa nav piemērojama attiecībās starp privātām pusēm, vai LESD 18. panta pirmā daļa ir jāinterpretē tādējādi, ka šī tiesību norma neļauj ierobežot apdrošināšanas segumu līdz apdrošināšanas gadījumiem, kuri rodas Francijas pamatteritorijā un aizjūras teritorijās, tāpēc, ka Francijas kompetentā iestāde [*BCT*] nav apstrīdējusi attiecīgo noteikumu, lai gan šis noteikums ir pretrunā LESD 18. panta pirmajai daļai, jo tas ietver netiešu diskrimināciju valstspiederības dēļ?
- 3) Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir apstiprinoša, ar kādiem nosacījumiem var attaisnot netiešu diskrimināciju gadījumos ar iedarbību uz trešajām personām? It īpaši, vai apdrošināšanas seguma teritoriālu ierobežošanu līdz apdrošināšanas gadījumiem, kuri rodas konkrētā ES dalībvalstī, var attaisnot ar apdrošināšanas sabiedrības ierobežota atbildības pienākuma argumentu tad, ja vienlaikus attiecīgajos apdrošināšanas līgumos ir paredzēts, ka sērijveida zaudējumu gadījumos segums par apdrošināšanas gadījumu un segums par apdrošināšanas gadu ir ierobežoti līdz konkrētai summai?

4) Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir apstiprinoša, vai LESD 18. panta pirmā daļa ir jāinterpretē tādējādi, ka tad, ja apdrošinātājs, pārkāpjot LESD 18. panta pirmās daļas prasības, ir izmaksājis atlīdzību tikai par apdrošināšanas gadījumiem, kuri radušies Francijas pamatteritorijā un aizjūras teritorijās, tas nevar iebilst, ka atlīdzība nevar tikt izmaksāta, jo pašlaik jau ir sasniegta seguma maksimālā summa, ja apdrošināšanas gadījums ir radies ārpus šīm teritorijām?”

21. Rakstveida apsvērumus iesniedza *Allianz* (atbildētājs), Dānijas un Somijas valdības un Eiropas Komisija. Atbildētājs, Francijas valdība un Komisija piedalījās tiesas sēdē, kas notika 2019. gada 8. oktobrī.

IV. Novērtējums

22. Iesniedzējtiesa uzdod četrus jautājumus, kas attiecas uz tiesiskajām *sekām*, kuras šajā lietā rastos LESD 18. panta pārkāpuma gadījumā. Ar pirmo un otro jautājumu iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai apelācijas sūdzības iesniedzēja var tieši atsaukties uz LESD 18. pantu *horizontāli* pret *Allianz* vai *vertikāli* (vai drīzāk diagonāli) pret Francijas Republiku saistībā ar to, ka *BCT* kā valsts funkciju izpildītājs neiebilda pret apdrošināšanas seguma teritoriālo ierobežojumu. Trešais un ceturtais jautājums attiecas uz LESD 18. panta precīzu piemērošanu tādā lietā kā šī, kurā attiecīgais līgums papildus teritoriālajam ierobežojumam paredz arī maksimālā seguma ierobežošanu (par katru zaudējumu gadījumu un par apdrošināšanas gadu).

23. Visos četros jautājumos ir ietverts vārdos neizteikts pieņēmums, proti, ka attiecīgais teritoriālais ierobežojums ne tikai ietilpst Savienības tiesību aktu piemērošanas jomā, bet arī ir diskriminējošs pilsonības dēļ un pretrunā LESD 18. pantam.

24. Tomēr, pirms iesaistīties diskusijā par pārkāpuma sekām, argumentācijas procesā ir jāatkāpjas atpakaļ un vispirms jāpārlicinās, vai patiesi ir noticis pārkāpums. Kāds īpašs pienākums vai Savienības tiesību aktu noteikums tika pārkāpts, atļaujot šādus teritoriālus ierobežojumus apdrošināšanas segumam attiecībā uz medicīnas ierīcēm ar iespējamiem trūkumiem? Lai atbildētu uz šo jautājumu, vispirms jāpārbauda i) vai lieta ietilpst Savienības tiesību aktu piemērošanas jomā, proti, vai Tiesai ir kompetence atbildēt uz iesniedzējtiesas uzdotajiem jautājumiem, un, ja atbilde uz pirmo jautājumu ir apstiprinoša, ii) kurš Savienības tiesību aktu noteikums varētu izraisīt (ne)saderības konstatēšanu saistībā ar attiecīgo teritoriālo ierobežojumu.

25. Es atzīstu, ka i) un ii) apakšpunkti Tiesas judikatūrā parasti nav jāpārbauda atsevišķi. Tas ir saprotams, ņemot vērā faktu, ka pēc tam, kad ii) apakšpunktā ir noteikts konkrēts pienākums saskaņā ar Savienības tiesībām, no tā izriet, ka i) apakšpunkts ir izpildīts un tam nav īpaši jāpievēršas. Tomēr šī lieta ir nedaudz neparasta. Kaut arī, ņemot vērā tradicionāli diezgan dāsno judikatūru par pamatbrīvībām, šī lieta, šķiet, ietilpst Savienības tiesību aktu piemērošanas jomā (A), pastāv ievērojamas grūtības identificēt tādu Savienības tiesību normu, kas izslēgtu apdrošināšanas pienākuma teritoriālo ierobežojumu (B).

A. Vai ir piemērojami Savienības tiesību akti?

26. Atbildētājs un Francijas valdība uzskata, ka izskatāmā lieta neietilpst Savienības tiesību aktu piemērošanas jomā. Pēc atbildētāja domām, no vācu pacientes, kurai tika veikta operācija Vācijā, viedokļa raugoties, šī lieta ir pilnībā iekšēja situācija. Šķiet, ka Komisija izdara tādu pašu secinājumu attiecībā uz LESD 18. panta piemērojamību. Turpretī Somijas valdība uzskata, ka, lai arī šajā lietā aplūkojamā apdrošināšana nav īpaši reglamentēta ar Savienības tiesībām, šī situācija ietilpst Savienības tiesību aktu piemērošanas jomā. Tas tā ir tāpēc, ka situācija ir saistīta ar pārrobežu preču apriti un pakalpojumu sniegšanu, kā arī tāpēc, ka Savienības atvasinātie tiesību akti reglamentē gan medicīnas ierīces, gan atbildību par produktiem ar trūkumiem.

27. Es lielā mērā piekrītu Somijas valdības nostājai. Manuprāt, lai gan ir neskaidrība par LESD 18. panta – vai jebkura cita Savienības tiesību akta noteikuma – piemērošanu *in concreto*, ņemot vērā šīs Tiesas iedibināto judikatūru, ir vienkārši neiespējami apgalvot, ka situācija šajā lietā neietilpst Tiesas kompetencē esošo Savienības tiesību aktu piemērošanas jomā.

28. Lai varētu pamatot Tiesas kompetenci, ir jābūt pietiekami skaidrai un tiešai saiknei starp izskatāmo lietu un kādu no pamatbrīvībām (brīva preču, personu, pakalpojumu vai kapitāla pārvietošanās) (1) un/vai attiecīgajā lietā jābūt potenciāli piemērojamam (atvasinātajam) Savienības tiesību aktam, kas ir jāinterpretē (2).

1) Pamatbrīvības un brīva pārvietošanās

29. Pamatbrīvību kontekstā Savienības tiesību aktu piemērojamība ir atkarīga no konkrētiem strīda faktiskajiem apstākļiem – lai ierosinātu Savienības tiesību aktu piemērošanu, ir nepieciešams faktiskais pārobežu elements. Pretējā gadījumā situāciju parasti uzskata par “pilnībā iekšēju”⁵. Savienības tiesību akti par pamatbrīvībām nebūtu jāpiemēro situācijai, kas visos aspektos ir ierobežota vienā dalībvalstī⁶. Dalībvalsts tiesību aktus, kas bez izšķirības attiecas gan uz šīs valsts pilsoņiem, gan uz citu dalībvalstu pilsoņiem, “uz Līgumā noteikto pamatbrīvību piemērošanas jomu parasti var attiecināt tikai tiktāl, cik tie attiecas uz *situācijām, kas saistītas ar [Savienības] iekšējo tirdzniecību*”⁷.

30. Ir taisnība, ka gadu gaitā judikatūra par noteikumiem par pamatbrīvībām vēl vairāk paplašināja to piemērošanas jomu. Judikatūra sāka aptvert ne tikai reālus (jau materializējušos) šķēršļus, bet arī *atturēja* vai padarīja brīvību izmantošanu mazāk pievilcīgu⁸. Tāpat pietiek tikai ar pārobežu *potenciālu*, kas katrā konkrētā lietā nav obligāti jānosaka⁹. Pārobežu potenciāls paliek saprātīgi iedomājamas hipotēzes līmenī – tādējādi pakalpojumu kontekstā pietiek ar to, ka, piemēram, daži pakalpojumu saņēmēji, iespējams, nāk no citas dalībvalsts, lai piemērotu Līguma par pakalpojumiem noteikumus¹⁰.

31. Šāda veida lietas, protams, rada jautājumu par to, cik tālu var izvērst potenciāla loģiku, lai Savienības tiesību akti galu galā attiektos uz visiem jautājumiem, kas saistīti, piemēram, ar precēm vai personām. Attiecībā uz precēm atbilde tika sniegta spriedumā lietā *Keck*¹¹. Attiecībā uz pārējām brīvībām atbilde varbūt joprojām nav saņemta¹², bet viena lieta ir skaidra, proti, diskusija parasti ir vērsta uz dalībvalstu pasākumu (ne)saderības ar Savienības tiesībām, proti, Tiesas kompetences, novērtēšanu. Ja lietai par kādu no četrām brīvībām ir saprātīgi iedomājams (un ne pilnīgi hipotētisks)¹³ pārobežu elements, Tiesa reti atzīst, ka tai nav kompetences.

5 Skat., piemēram, spriedumu, 1979. gada 28. marts, *Saunders* (175/78, EU:C:1979:88, 11. punkts).

6 Skat., piemēram, spriedumu, 2016. gada 30. jūnijs, *Admiral Casinos & Entertainment* (C-464/15, EU:C:2016:500, 21. punkts).

7 Skat., piemēram, spriedumus, 2003. gada 11. septembris, *Anomar* u.c. (C-6/01, EU:C:2003:446, 39. punkts un tajā minētā judikatūra); 2012. gada 19. jūlijs, *Garkalns* (C-470/11, EU:C:2012:505, 21. punkts), un 2015. gada 11. jūnijs, *Berlington Hungary* u.c. (C-98/14, EU:C:2015:386, 24. punkts). Mans izcēlums.

8 Skat., piemēram, spriedumu, 1995. gada 30. novembris, *Gebhard* (C-55/94, EU:C:1995:411, 37. punkts un tajā minētā judikatūra).

9 Šajā nozīmē skat., piemēram, spriedumus, 1995. gada 10. maijs, *Alpine Investments* (C-384/93, EU:C:1995:126, 23.–28. punkts); 1995. gada 15. decembris, *Bosman* (C-415/93, EU:C:1995:463, 88.–91. punkts); 2004. gada 9. septembris, *Carbonati Apuani* (C-72/03, EU:C:2004:506, 22.–26. punkts), un 2009. gada 10. februāris, Komisija/Itālija (C-110/05, EU:C:2009:66, 58. punkts).

10 Skat., piemēram, 2015. gada 11. jūnija spriedumu *Berlington Hungary* u.c. (C-98/14, EU:C:2015:386, 27. punkts) vai par līdzīgu loģiku darba ņēmēju brīvas pārvietošanās kontekstā, piemēram, nesenu 2019. gada 10. oktobra spriedumu *Krah* (C-703/17, EU:C:2019:850, 42.–54. punkts).

11 Spriedums, 1993. gada 24. novembris, *Keck* un *Mithouard* (C-267/91 un C-268/91, EU:C:1993:905).

12 Attiecībā uz kritisku viedokli darba ņēmēju kontekstā skat. manus secinājumus lietā *Krah* (C-703/17, EU:C:2019:450) un pastāvīgi – lietā *Hornbach-Baumarkt* (C-382/16, EU:C:2017:974).

13 Šajā nozīmē saistībā ar pakalpojumiem skat. rīkojumu, 2019. gada 4. jūnijs, *Pólus Vegas* (C-665/18, nav publicēts, EU:C:2019:477, 16.–24. punkts).

32. Nesen lietā *Ullens de Schooten*¹⁴ Tiesa konsolidēja savu judikatūru par pārrobežu situācijas neesamību (pilnībā iekšēja situācija), kā rezultātā lieta neietilpst Savienības tiesību aktu piemērošanas jomā. Šajā spriedumā tika atgādināts, ka neatkarīgi no nekādiem *reāliem* pārrobežu elementiem attiecīgā situācija ietilpst Savienības tiesību aktu piemērošanas jomā, pirmkārt, ja “nevar tikt izslēgts, ka citās dalībvalstīs dzīvojoši valstspiederīgie būtu bijuši vai būtu ieinteresēti izmantot šīs brīvības, lai veiktu darbību tās dalībvalsts teritorijā, kas ir pieņēmusi attiecīgo valsts tiesisko regulējumu”; otrkārt, ja “nolēmums, ko iesniedzējtiesa pieņems pēc Tiesas prejudiciālā nolēmuma radīs sekas arī attiecībā uz šiem pēdējiem minētajiem valstspiederīgajiem”; treškārt, “ja valsts tiesībās ir noteikts, ka iesniedzējtiesai ir jāpiespīr tās dalībvalsts valstspiederīgajam, kurā atrodas tiesa, tādas pašas tiesības, kādas citas dalībvalsts valstspiederīgajam šādā pašā situācijā, izriet no Savienības tiesībām”; ceturtkārt, ja “šo tiesību normas kļūst piemērojamas atbilstoši valsts tiesību aktiem, atbilstoši kuriem risinājumi, kas tiek sniegti situācijās, kad visi elementi ir saistīti ar vienu vienīgu dalībvalsti, atbilst Savienības tiesībās noteiktajiem”¹⁵.

33. Tomēr ir skaidrs, ka lietā *Ullens de Schooten* iekļautie scenāriji neizsmēļ visas situācijas, uz kurām var attiekties Savienības tiesību akti¹⁶. Šī lieta attiecās tikai uz apgalvojumiem par pārrobežu potenciālu, lai atsauktos uz Līguma noteikumiem par brīvu pārvietošanos saistībā ar prasību par valsts atbildību par Savienības tiesību pārkāpumu. Tādējādi Tiesa sniedza atbildi par Līguma noteikumiem, uz kuriem ir sniegta atsauce.

34. Otra situācija, kas parasti ietilpst Savienības tiesību aktu piemērošanas jomā, ir gadījumi, kad pat tad, ja nav pārrobežu elementa, kāds no Savienības tiesību aktiem reglamentē attiecīgo jomu.

2) Vai Savienības (atvasināto) tiesību aktu (saskaņojošs) pasākums?

35. Vai pastāv kāds Savienības tiesību akts (parasti saskaņojošs atvasināto tiesību noteikums), kuru varētu piemērot izskatāmajā lietā un kuru varētu būt nepieciešams interpretēt? Vai kāda Savienības tiesību norma attiecas uz tiesību jomu, kurā risinās pamatlieta? Vai šajā noteikumā ir tiesību norma, ko varētu interpretēt kā tādu, kas attiecas uz situāciju pamata lietā? Ja tā ir, tad šī noteikuma interpretācijas nolūkos lieta, iespējams, ietilpst Savienības tiesību aktu piemērošanas jomā.

36. Šis scenārijs lielā mērā nav atkarīgs no nekāda pārrobežu elementa esamības. Vairāki atvasināto Savienības tiesību aktu saskaņošanas pasākumi ir piemērojami pilnībā iekšējās situācijās, kaut arī to pamatā ir noteikumi par brīvu pārvietošanos vai apriti un iekšējā tirgus izveidi¹⁷. Tādējādi attiecībā uz Tiesas kompetenci nav nozīmes tam, vai situācija *faktiski* ir pilnībā iekšēja, proti, vai visi fakti ir norobežoti vienā dalībvalstī.

14 Spriedums, 2016. gada 15. novembris (C-268/15, EU:C:2016:874).

15 Turpat, 50.–53. punkts (ar atsaucēm uz dažādajām judikatūras jomām, kuras apvienotas spriedumā).

16 Kritiskos viedokļus par lietu skat. *Ullens de Schooten* un plašāk kategoriju “pilnībā iekšējās situācijas”, piemēram, Dubout, Ē., “Voyage en eaux troubles: vers une épuration des situations “purement” internes? CJUE, gde ch., 15 novembre 2016, Ullens de Schooten, aff. C-268/15, ECLI:EU:C:2016:874”, *Revue des affaires européennes*, 4, 2016, 679. lpp., un Iglesias Sánchez, S., “Purely Internal Situations and the Limits of EU Law: A Consolidated Case-Law or a Notion to be Abandoned”, *European Constitutional Law Review*, 14. sēj., 2018, 1. izdevums, 7. lpp.

17 Skat., piemēram, spriedumu, 2003. gada 20. maijs, *Österreichischer Rundfunk* u.c. (C-465/00, C-138/01 un C-139/01, EU:C:2003:294, 41. punkts un tajā minētā judikatūra), kā arī spriedumu, 2003. gada 6. novembris, *Lindqvist* (C-101/01, EU:C:2003:596, 40. un 41. punkts).

37. Tā kā nav faktiskā vai potenciālā pārrobežu elementa, pietiekams savienošais faktors, lai padarītu piemērojamus Savienības tiesību aktus, ir attiecīgu, *potenciāli piemērojamu* tiesību normu (atvasinātajos) Savienības tiesību aktos esamība, kas nenosšķir darbības, kurām ir ārvalsts aspekts, un darbības, kurām šāda aspekta nav¹⁸. Tādējādi, ja vien pasākuma piemērošanas joma ir skaidri ierobežota, attiecinot to uz situācijām ar pārrobežu dimensiju, saskaņošanas pasākumu esamība un nepieciešamība tos interpretēt saistībā ar izskatāmo lietu var būt pietiekama saikne, lai ierosinātu Savienības tiesību aktu piemērošanu¹⁹.

38. Manuprāt, lai jautājums ietilptu Savienības tiesību aktu piemērošanas jomā, pietiek ar to, ka pastāv atvasināto Savienības tiesību normas, kas *vispārīgi* reglamentē attiecīgo priekšmetu vai jautājumus. Tādēļ Tiesas kompetences noskaidrošanas posmā nav skaidri un nepārprotami jānosaka *īpašs* noteikums vai pienākums saskaņā ar Savienības tiesību aktiem, kas attiecas uz šo lietu.

39. Nesens piemērs, kas nāk no citas Savienības tiesību jomas, varētu ilustrēt šo viedokli. Spriedums lietā *Moro*²⁰ attiecās uz jautājumu, vai Savienības tiesību akti ir pretrunā ar Itālijas likumiem, kas nosaka, ka nav iespējams lūgt piemērot sodu, par kuru panākta vienošanās, pēc vainīgā atzīšanās, kas izdarīta pēc tiesas procesa sākšanas. Šis jautājums radās, interpretējot Direktīvu 2012/13/ES par tiesībām uz informāciju kriminālprocesā²¹, it īpaši tās 6. pantu (tiesības uz informāciju par apsūdzību). Nebija šaubu par to, ka parasti šo direktīvu var *ratione materiae* piemērot šāda veida situācijai. Jautājums par to, vai šī direktīva radīja *īpašus* pienākumus dalībvalstīm *īpašajā* pamata lietas kontekstā, bija jautājums par lietas būtību, nevis par pieņemamību vai Tiesas kompetenci²².

40. Secinājumos lietā *Moro*²³ es arī centos izcelt nedaudz savdabīgās sekas, kas rastas, ja netiktu skaidri nošķirta Savienības tiesību aktu piemērošanas joma (un Tiesas kompetence) un diskusija par īpaša pienākuma noteikšanu, kas izriet no to noteikumiem (jautājuma novērtējums pēc būtības) līdzīgās lietās. Ja šiem diviem jautājumiem ļautu saplūst vienā, tad visas lietas būtības apspriešana notiktu Tiesas kompetences novērtēšanas laikā.

41. Apkopojot – Tiesa noraida savu kompetenci gadījumos, kad attiecīgā situācija visos aspektos ir ierobežota vienā dalībvalstī²⁴ vai ja ir acīmredzams, ka nav piemērojams neviens no Savienības tiesību noteikumiem, it īpaši tiem, kas Tiesai nodoti interpretācijai²⁵. Kaut arī abas šīs situācijas dažreiz atsevišķā gadījumā var pārklāties (piemēram, ja pastāv Savienības atvasinātais tiesību akts, kas reglamentē pārrobežu situāciju), noslēgumā ir vērts norādīt, ka to pamatā esošā loģika atšķiras. Pārrobežu elementa esamība (un pilnībā iekšējas situācijas neesamība) ir *apstākļu* vērtējums, kas attiecas uz katras lietas faktiem. Turpretī Savienības saskaņošanas pasākuma (ne)esamība ir noteiktas tiesību jomas normatīvs novērtējums – vai pastāv kādi Savienības tiesību akti, kas, iespējams, ir piemērojami šajā lietā?

18 Šajā nozīmē skat., piemēram, spriedumu, 2018. gada 30. janvāris, X un *Visser* (C-360/15 un C-31/16, EU:C:2018:44, 98.–110. punkts).

19 Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2019. gada 13. jūnijs, *Moro* (C-646/17, EU:C:2019:489, 29.–37. punkts).

20 Spriedums, 2019. gada 13. jūnijs, *Moro* (C-646/17, EU:C:2019:489).

21 Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva (OV 2012, L 142, 1. lpp.).

22 Spriedums, 2019. gada 13. jūnijs, *Moro* (C-646/17, EU:C:2019:489, 29.–37. punkts).

23 C-646/17, EU:C:2019:95, 29. un 76.–81. punkts, ieskaitot 29. zemsvītras piezīmi.

24 Pēc analogijas skat. spriedumu, 2008. gada 1. aprīlis, *Government of the French Community un Walloon Government* (C-212/06, EU:C:2008:178, 33. punkts un tajā minētā judikatūra).

25 Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2016. gada 30. jūnijs, *Admiral Casinos & Entertainment* (C-464/15, EU:C:2016:500, 19.–22. punkts un tajos minētā judikatūra).

3) Par konkrēto lietu

42. Izvērtējot šo lietu, ņemot vērā tikko izklāstītos apsvērumus, tā ietilpst Savienības tiesību aktu piemērošanas jomā vismaz pēc trim pazīmēm: i) pārrobežu elements preču brīvas aprites kontekstā un tā sekas attiecībā uz atbildību; ii) potenciāls attiecībā uz brīvību saņemt (apdrošināšanas) pakalpojumus no citas dalībvalsts un iii) lietas normatīvais priekšmets, proti, ražotāju atbildība par produktiem ar trūkumiem un medicīnas ierīcēm kā precēm iekšējā tirgū, kuri abi ir daļēji saskaņoti ar Savienības atvasinātajiem tiesību aktiem.

43. Pirmkārt, medicīnas ierīces, kas esot nodarījušas kaitējumu apelācijas sūdzības iesniedzējai, ir laistas tirgū visā Eiropas Savienības teritorijā – tās tika ražotas Francijā, un pēc tam tās Nīderlandē tirgoja Nīderlandes uzņēmums, kurš tās galu galā pārdeva Vācijā. Protams, iesniedzējtiesas uzdotie jautājumi vienā vai otrā veidā attiecas uz *vēlākiem* zaudējumiem, ko šīs preces ar trūkumiem vienā dalībvalstī nodarījušas šīs dalībvalsts iedzīvotājam. Tomēr diez vai var noliegt, ka zaudējumi savā ziņā bija sekas, kas radās no preču tirdzniecības Savienības iekšienē. Tāpat iesniedzējtiesas uzdotie jautājumi īpaši attiecas uz citā dalībvalstī esoša ražotāja atbildības apmēru un valsts iestāžu iesaisti atbildības un obligātās apdrošināšanas režīmā.

44. Otrkārt, tāpat kā nenoliedzami pastāvēja brīva aprīte starp dalībvalstīm sākotnējā posmā (ņemot vērā, ka preces, kas izraisīja zaudējumus, tika pārvietotas), pastāv iespējama potenciālais pārrobežu elements vēlākā posmā. Ja teritoriālo klauzulu patiesi uzskatītu par nesaderīgu ar Savienības tiesību aktiem, apelācijas sūdzības iesniedzēja, kas atrodas Vācijā, hipotētiski varētu lūgt kompensāciju no atbildētāja, kurš atrodas Francijā, tādējādi kā cietusī puse cenšoties iegūt piekļuvi pārrobežu apdrošināšanai²⁶. Lai gan man jāatzīst, ka pretēji pirmajam apsvērumam es uzskatu šo sasaistošo faktoru par diezgan maznozīmīgu, tomēr taisnības labad ir jāatzīst, ka savā iepriekšējā judikatūrā par brīvu pārvietošanos Tiesa ir izvēlējusies diezgan dāsnu pieeju attālināto scenāriju iekļaušanai četru brīvību piemērošanas jomā.

45. Treškārt, šīs lietas priekšmets skar jautājumus, kas ir zināmas saskaņošanas priekšmets, ieskaitot atbildību par precēm vai medicīnas ierīcēm ar trūkumiem. Ar Direktīvu 85/374/EEK²⁷ tika izveidots princips par to ražotāju atbildību bez vainas, kuri ražo produktus ar trūkumiem. Savukārt Direktīvā 93/42 ir saskaņoti valstu noteikumi par pacientu un medicīnas ierīču lietotāju drošības un veselības aizsardzību. Minētajā direktīvā ir reglamentēta šo ierīču laišana tirgū un noteikti standarti aizsardzībai pret riskiem, kas saistīti ar medicīnas ierīču projektēšanu, ražošanu un iesaiņošanu.

46. Vai kāds no šo atvasināto tiesību aktu noteikumiem attiecas (vai tos atsevišķi vai kopā var interpretēt kā tādas, kas attiecas) uz civiltiesiskās atbildības apdrošināšanu par medicīnas ierīču lietošanu pacientiem? Jāatgādina, ka vērtējums, *lai noteiktu Tiesas kompetenci*, attiecas uz priekšmetu, ko sedz attiecīgie instrumenti, jo īpaši uz to *ratione materiae* piemērošanas jomu, salīdzinot ar strīda priekšmetu. Turpretī īpašu instrumentu esamība vai neesamība ir šo instrumentu interpretācijas jautājums²⁸.

47. Rezultātā jāsecina, ka Tiesas kompetencē ir izskatīt šo lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu.

26 Procesuālajos rakstos un tiesas sēdē mutvārdu paskaidrojumu uzklaušanai izvērsās diskusijas par to, ka apelācijas sūdzības iesniedzēja nav nedz apdrošinātāja, nedz apdrošinātā, tādējādi faktiski neesot apdrošināšanas līguma dalībniece un tāpēc neesot iesaistīta nekādos apdrošināšanas pakalpojumos. Es uzskatu, ka šis arguments nav pilnīgi pārliecinošs, jo apdrošināšanas jautājumi neatkarīgi no to dogmatiskās konstrukcijas pēc definīcijas vienmēr attiecas uz vairākām pusēm, nevis tikai uz apdrošinātāju un apdrošināto, piemēram, (vai īpaši) uz cietušo pusi, labuma guvēju vai apdrošinājumaņēmēju (ja dažādas personas) – skat. pēc analogijas, piemēram, Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1215/2012 (2012. gada 12. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās (OV 2012, L 351, 1. lpp.) 13. pantu.

27 Padomes direktīva (1985. gada 25. jūlijs) par dalībvalstu normatīvo un administratīvo aktu tuvināšanu attiecībā uz atbildību par produktiem ar trūkumiem (OV 1985, L 210, 29. lpp.).

28 Skat. iepriekš šo secinājumu 35.–40. punktu.

48. Šo secinājumu neietekmē fakts, ko atkārtoti uzsvēris atbildētājs un Francijas valdība, proti, ka apelācijas sūdzības iesniedzēja, kas vēlas saņemt apdrošināšanas atlīdzību, kura Francijā tiek piešķirta saistībā ar attiecīgajiem krūšu implantiem, pati nav izmantojusi brīvu pārvietošanos. Viņa ir Vācijas pilsoņe, kurai Vācijā tika ievietoti krūšu implantī. Tāpēc nebija nedz *personu* brīvas pārvietošanās (apelācijas sūdzības iesniedzēja nav pārvietojusies), nedz arī (*medicīnas*) *pakalpojumu* brīvas aprites (operācija tika veikta Vācijā Vācijas iedzīvotājam).

49. Šie argumenti ne vien neatspēko jau iepriekš noteikto Tiesas kompetenci, ņemot vērā trīs iepriekš uzskaitītos elementus, bet arī norāda uz atšķirīgu problēmu, kas pastāv šajā lietā. Savā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniedzējtiesa atsauca tikai uz LESD 18. pantu, skaidri nenorādot, kura cita Savienības primārā vai atvasinātā tiesību norma varētu būt pārkāpta ar apdrošināšanas teritoriālo ierobežojumu. Tādējādi savā ziņā mēs varam tikai iztēloties, kuras no konkrētajām brīvībām (preču un pakalpojumu aprites vai personu brīvas pārvietošanās) varētu tikt piemērotas un kurā konkrētajā konstelācijā – dažādās puses faktiski ir izvirzījušas argumentus par dažādām pamatbrīvībām. Tas savukārt veido šīs lietas patieso jautājumu – vai kāds īpašs Savienības tiesību noteikums faktiski aizliedz šādu teritoriālu ierobežojumu? Ja neaizliedz, vai LESD 18. pants pats par sevi var būt šāds noteikums?

B. Kurš konkrētais Savienības tiesību aktu noteikums?

50. Ar saviem jautājumiem iesniedzējtiesa atsauca tikai uz LESD 18. pantu. Šis noteikums paredz, ka, “piemērojot šo Līgumu un neskarot tajā paredzētos īpašos noteikumus, ir aizliegta jebkāda diskriminācija pilsonības dēļ”. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru LESD 18. pants, kurā ir noteikts vispārējais nediskriminācijas pilsonības dēļ princips, “ir piemērojams *tikai* situācijās, kuras reglamentē Savienības tiesības un kurām Līgums nenosaka īpašas nediskriminācijas normas”²⁹.

51. Tādējādi LESD 18. panta loma ir pakārtota. Kā savulaik izteicies ģenerālvokāts F. Dž. Džeikobss [F. G. Jacobs], šī noteikuma funkcija ir “novērst visas nepilnības, ko atstājuši konkrēti Līguma noteikumi”³⁰. LESD 18. pants tiek piemērots tikai tad, ja nav piemērojams neviens īpašs noteikums (*lex specialis*), kas aizliedz diskrimināciju pilsonības dēļ.

52. Vai ārpus šādas pakārtotas robu aizpildīšanas funkcijas, kas ir pakārtota funkcija, LESD 18. pantam ir neatkarīga loma? Tā kā LESD 18. pants ir formulēts *attiecībā uz* citiem noteikumiem (“neskarot [Līgumos] paredzētos īpašos noteikumus”), pirms pievērsties LESD 18. pantam, ir jāizskata citi potenciāli nozīmīgi Savienības tiesību aktu noteikumi, kas satur īpašus diskriminācijas aizliegumus pilsonības dēļ, pat ja iesniedzējtiesa tos skaidri nav izvirzījusi^{31 32}. Izvēloties potenciāli nozīmīgās pamatbrīvības, Tiesa lēmumu nepieņem abstrakti, bet gan ņemot vērā izskatāmo lietu³³.

53. Tāpēc, pirms pievērsties LESD 18. panta kā patstāvīga noteikuma (4) piemērošanas jomai, vispirms izpētīšu, vai pastāv kādi atbilstoši īpašie atvasināto tiesību noteikumi (1), preču brīvas aprites noteikumu sekas un sasniedzamību šajā lietā (2), kā arī iespēju pacientiem, kuriem nodarīts kaitējums citās dalībvalstīs, saņemt apdrošināšanas pakalpojumus (3).

29 Skat., piemēram, spriedumus, 2017. gada 18. jūlijs, *Erzberger* (C-566/15, EU:C:2017:562, 25. punkts un tajā minētā judikatūra); 2017. gada 26. oktobris, I (C-195/16, EU:C:2017:815, 70. punkts), un 2019. gada 18. jūnijs, *Austrija/Vācija* (C-591/17, EU:C:2019:504, 39. punkts). Mans izcēlums.

30 Ģenerālvokāta F. Dž. Džeikobsa secinājumi apvienotajās lietās *Phil Collins* u.c. (C-92/92 un C-326/92, EU:C:1993:276, 12. punkts).

31 Tas, pat neatkarīgi no LESD 18. panta interpretācijas īpašā konteksta, faktiski nebūtu jautājums – skat., piemēram, spriedumu, 2015. gada 29. oktobris, *Nagy* (C-583/14, EU:C:2015:737, 20. punkts).

32 Šajā nozīmē skat. spriedumu, 1994. gada 14. jūlijs, *Peralta* (C-379/92, EU:C:1994:296, 18. punkts).

33 Šajā nozīmē skat., piemēram, spriedumu, 1999. gada 22. jūnijs, ED (C-412/97, EU:C:1999:324, 13. un 14. punkts), un 2016. gada 21. jūnijs, *New Valmar* (C-15/15, EU:C:2016:464, 31. punkts).

1. Atvasinātie tiesību akti – atbildība par produktiem un medicīnas ierīces

54. Saskaņā ar Direktīvas 85/374 1. pantu par atbildību par produktu “ražotājs ir atbildīgs par kaitējumu, kuru izraisījis viņa produkta trūkums”. Ja produkts ar trūkumiem nodara kaitējumu patērētājam, ražotājs var būt atbildīgs pat bez neuzmanības vai vainojamības. Lai arī Direktīva 85/374 nosaka stingru (vai objektīvu) ražotāju atbildības režīmu, tajā nav minēta obligātā apdrošināšana. Tādējādi, kā tas jau ir apstiprināts attiecībā uz citiem jautājumiem, kas, iespējams, varētu izrietēt no šīs direktīvas, bet tajā nav tieši paredzēti, ar šo direktīvu netiek mēģināts saskaņot atbildības sfēru par produktiem ar trūkumiem ārpus tās skaidri reglamentētajiem jautājumiem³⁴.

55. Ciktāl tas attiecas uz Direktīvas 93/42 noteikumiem par medicīnas ierīcēm, minētās direktīvas XI pielikuma 6. punktā ir tikai noteikts, ka pilnvarotajām iestādēm “ir jāapdrošina sava civiltiesiskā atbildība, ja vien attiecīgās valsts tiesību akti neparedz to, ka pati valsts uzņemas atbildību vai arī dalībvalsts pati tieši veic pārbaudes”. Šo noteikumu Tiesa ir interpretējusi spriedumā lietā *Schmitt*³⁵, kurā Tiesa nosprieda, ka pašreizējā Savienības tiesiskā regulējuma situācijā nosacījumus, ar kādiem tādu pilnvarotās iestādes pienākumu vainojama neizpilde, kuri tai noteikti Direktīvā 93/42 paredzētās EK atbilstības deklarācijas procedūras ietvaros, var izraisīt tās atbildības iestāšanos pret medicīnas ierīču galalietotājiem, nosaka dalībvalstis.

56. Šī nostāja acīmredzot nav daudz mainījusies ar nesen pieņemtajiem tiesību aktiem, proti, Regulu (ES) 2017/745, kas attiecas uz medicīniskām ierīcēm³⁶. Lai arī tā, protams, nav piemērojama *ratione temporis* šajā lietā, ir vērts norādīt, ka, kaut arī tā tika pieņemta pēc *PIP* skandāla³⁷, papildu prasības šajā regulā attiecas tikai uz paziņotās struktūras atbildību³⁸. Tajā nekas nav teikts par ražotāju apdrošināšanas pienākumiem. Saskaņā ar Regulas 2017/745 10. panta 16. punktu ražotājiem tiek prasīts tikai, lai tie būtu “ieviesuši pasākumus, lai nodrošinātu pietiekamu finansiālu segumu saistībā ar savu iespējamo atbildību saskaņā ar Direktīvu 85/374/EEK, neskarot pasākumus, kas nodrošina lielāku aizsardzību saskaņā ar valsts tiesību aktiem”. Noteikumā ir arī paredzēts, ka “fiziskas vai juridiskas personas saskaņā ar piemērojamiem Savienības un valstu tiesību aktiem var pieprasīt kompensāciju par defektīvas ierīces radītu kaitējumu”.

57. Kaut arī 10. panta 16. punktu varētu interpretēt tādā veidā, ka tas, iespējams, ietver arī civiltiesiskās atbildības apdrošināšanu, ir arī citi veidi, kā pārliecināties, ka ražotājam ir pieejams “pietiekams finansiāls segums saistībā ar savu iespējamo atbildību”, ne tikai apdrošināšana pienākums. Turklāt 10. panta 16. punktā esošā atsauce uz valsts tiesībām skaidri norāda, ka Savienības likumdevējs nav paredzējis šajā ziņā noteikt vienu saskaņotu risinājumu, piemēram, obligātu civiltiesiskās atbildības apdrošināšanu, kas jānodrošina visiem medicīnas ierīču ražotājiem.

58. Tādējādi nevienā no šīm direktīvām nav īpašu noteikumu par medicīnas ierīču galalietotājam nodarīta kaitējuma civiltiesiskās atbildības apdrošināšanu, kas ir šīs lietas īpašais jautājums. Atšķirībā, piemēram, no mehānisko transportlīdzekļu apdrošināšanas nozares³⁹, kur tika noteiktas apdrošināšanas saistības transportlīdzekļiem, kas attiecas uz visu Eiropas Savienības teritoriju,

34 Spriedumi, 2014. gada 20. novembris, *Novo Nordisk Pharma* (C-310/13, EU:C:2014:2385, 24. punkts un tajā minētā judikatūra), un 2017. gada 21. jūnijs, *W* u.c. (C-621/15, EU:C:2017:484, 21. punkts).

35 Spriedums, 2017. gada 16. februāris (C-219/15, EU:C:2017:128, 56. un 59. punkts).

36 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (2017. gada 5. aprīlis), kas attiecas uz medicīniskām ierīcēm, ar ko groza Direktīvu 2001/83/EK, Regulu (EK) Nr. 178/2002 un Regulu (EK) Nr. 1223/2009 un atceļ Padomes Direktīvas 90/385/EK un 93/42 (OV 2017, L 117, 1. lpp.)

37 Skat. Komisijas priekšlikumu Regulai par medicīnas ierīcēm (COM(2012) 0542 *final*). Skat. arī Eiropas Parlamenta 2012. gada 14. jūnija rezolūciju par Francijas uzņēmuma *PIP* ražotajiem bojātiem silikona gēla krūšu implantiem (2012/2621 (RSP)).

38 Regulas 2017/745 VII pielikuma 1.4.2. punkts ir izteikts šādi: “Atbildības apdrošināšanas tvērums un vispārējā finansiālā vērtība atbilst paziņotās struktūras darbību līmenim un ģeogrāfiskajam tvērumam un ir samērīga ar paziņotās struktūras sertificēto ierīču riska profilu.”

39 Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2009/103/EK (2009. gada 16. septembris) par civiltiesiskās atbildības apdrošināšanu saistībā ar mehānisko transportlīdzekļu izmantošanu un kontroli saistībā ar pienākumu apdrošināt šādu atbildību (OV 2009, L 263, 11. lpp.) 3. un 6. pants.

Savienības likumdevējam acīmredzot nebija nodoma saskaņot dalībvalstu tiesību aktus par civiltiesiskās atbildības apdrošināšanu, kas attiecas uz medicīnas ierīču lietošanu. Tā kā šis jautājums ar nodomu netika reglamentēts ar Savienības atvasinātajiem tiesību aktiem, šī lieta ir jāizskata, ņemot vērā Savienības *primāros* tiesību aktus⁴⁰.

2. Preču brīva aprīte

59. Judikatūrā par brīvu pārvietošanos un aprīti Tiesa nav vilcinājusies kvalificēt valstu pasākumus kā brīvas pārvietošanās vai aprītes ierobežojumus, uz kuriem attiecas LESD 34. pants⁴¹ (vai LESD 35. pants). Tomēr, pat ievērojot šādu plašu pieeju tādu noteikumu identificēšanai, kas varētu kavēt brīvu preču plūsmu starp dalībvalstīm (1), es joprojām uzskatu par neiespējamu kvalificēt *izcelsmes* dalībvalsts (šajā lietā Francijas) tiesību aktus, kas neattiecas uz preču aprīti vispārpieņemtā nozīmē, bet gan uz *turpmākās izmantošanas nosacījumiem* kā pasākumu, kas kavē šo preču brīvu aprīti (2).

1) Izceļošana, ieceļošana un piekļuve – preču brīva plūsma Eiropas Savienības teritorijā

60. Attiecībā uz *izceļošanas šķēršļiem*, kas parasti skar *izcelsmes* dalībvalsts noteikumus, pēc Tiesas domām, valsts pasākums, kurš piemērojams visiem tirgotājiem, kas darbojas valsts teritorijā, un kura faktiskā ietekme ir lielāka uz precēm, kuras izved no eksportētājās dalībvalsts tirgus, nevis uz preču tirdzniecību šīs dalībvalsts vietējā tirgū, attiecas LESD 35. pantā noteiktais aizliegums⁴².

61. Ciktāl tas attiecas uz *ieceļošanas šķēršļiem*, kurus parasti rada uzņēmējdalībvalsts noteikumi, LESD 34. pants attiecas uz plašu pasākumu klāstu, sākot ar diskriminējošiem šķēršļiem⁴³ un beidzot ar fiziskiem šķēršļiem tirdzniecībai⁴⁴ un produktu prasībām (piemēram, tām, kas saistītas ar nosaukumu, formu, izmēru, svaru, sastāvu, noformējumu, marķējumu vai iesaiņojumu), pat ja šīs prasības attiecas uz visiem produktiem vienādi un nav paredzētas, lai reglamentētu preču tirdzniecību starp dalībvalstīm⁴⁵.

62. Jaunākais pēdējās judikatūras līnijas apstiprinājums tika pieņemts lietās Komisija/Itālija un *Mickelsson* un *Roos*⁴⁶ attiecībā uz valsts pasākumiem saistībā ar produktu izmantošanu uzņēmējdalībvalstī. Tiesa paziņoja, ka papildus pasākumiem, kuru mērķis vai sekas ir nelabvēlīgāka attieksme pret produktiem, kas ievesti no citām dalībvalstīm, uz visiem citiem pasākumiem, kas kavē citu dalībvalstu izcelsmes produktu piekļuvi kādas dalībvalsts tirgum, attiecas arī LESD 34. pants, jo “preces izmantošanas ierobežojumam atkarībā no tā piemērošanas jomas kādas dalībvalsts teritorijā var būt būtiska ietekme uz patērētāju uzvedību, kura savukārt var ietekmēt šīs preces pieeju šīs dalībvalsts tirgum”⁴⁷.

40 Šajā nozīmē skat., piemēram, spriedumus, 2002. gada 11. jūlijs, *Carpenter* (C-60/00, EU:C:2002:434, 36. punkts); 2014. gada 10. jūlijs, Komisija/Belģija (C-421/12, EU:C:2014:2064, 63. punkts un tajā minētā judikatūra), un 2016. gada 14. jūlijs, *Promoimpresa* u.c. (C-458/14 un C-67/15, EU:C:2016:558, 59.–62. punkts).

41 Sākot ar ārkārtīgi plašo tvērumu, kurš skar “jebkur[us] dalībvalstu tirdzniecības noteikum[us], kas var tieši vai netieši, faktiski vai iespējami traucēt Kopienas iekšējo tirdzniecību [...]”. Spriedums, 1974. gada 11. jūlijs, *Dassonville* (8/74, EU:C:1974:82, 5. punkts).

42 Šajā nozīmē skat., piemēram, spriedumus, 2008. gada 16. decembris, *Gysbrechts* un *Santurel Inter* (C-205/07, EU:C:2008:730, 40.–43. punkts), un 2016. gada 21. jūnijs, *New Valmar* (C-15/15, EU:C:2016:464, 36. punkts).

43 Skat., piemēram, spriedumu, 1982. gada 24. novembris, Komisija/Īrija, (249/81, EU:C:1982:402, 28.–29. punkts).

44 Piemēram, prasība pēc autentiskuma sertifikāta, ko izdevusi eksportētāja dalībvalsts, – jau 1974. gada 11. jūlija spriedumā lietā *Dassonville* (8/74, EU:C:1974:82).

45 Skat., piemēram, spriedumu, 2008. gada 14. februāris, *Dynamic Medien* (C-244/06, EU:C:2008:85, 27. punkts un tajā minētā judikatūra).

46 2009. gada 10. februāra spriedums Komisija/Itālija (C-110/05, EU:C:2009:66), kas attiecās uz aizliegumu Itālijas teritorijā lietot motociklu kopā ar piekabi, un 2009. gada 4. jūnija spriedums *Mickelsson* un *Roos* (C-142/05, EU:C:2009:336), kas attiecās uz Zviedrijas tiesību aktiem, kuri ierobežo individuālo peldlīdzekļu izmantošanu Zviedrijā.

47 Spriedums, 2009. gada 10. februāris, Komisija/Itālija (C-110/05, EU:C:2009:66, 37. un 56. punkts), un spriedums, 2009. gada 4. jūnijs, *Mickelsson* un *Roos* (C-142/05, EU:C:2009:336, 24. un 26. punkts).

63. Noteikt kopīgo pavedienu Tiesas bagātīgajā preču brīvas aprites judikatūrā nav viegls uzdevums⁴⁸. Tomēr šīs lietas kontekstā ir vērts izcelt trīs elementus.

64. Pirmkārt, preču brīva aprīte attiecas uz pārrobežu plūsmām un noteikumiem, kas novērš ieviešanu vai izvešanu. Tādējādi tiek apskatīta preču mobilitāte jeb brīva plūsma, kas parasti attiecas uz preču iespējām iekļūt uzņēmējdalībvalsts tirgū. LESD 34. un 35. pantā ir ietverti valstu noteikumi, kas kavē preces *ieviešanu* vai *izvešanu*.

65. Tomēr brīvas pārvietošanās noteikumi nav paredzēti, lai reglamentētu preču *turpmāku izmantošanu* vai patēriņu uzņēmējdalībvalstī. Tādējādi, tiklīdz preces ir izvestas no vienas dalībvalsts un ievestas citā, ir notikusi “pārrobežu kustība”. Kamēr šīs preces ir brīvā apgrozībā uzņēmējdalībvalsts teritorijā, tām ir jāievēro šīs dalībvalsts noteikumi, kuri ir tās regulējuma autonomijā.

66. Otrkārt, ir taisnīgi atzīt, ka, kaut arī preču brīvas aprītes noteikumi nav paredzēti, lai reglamentētu turpmāku izmantošanu uzņēmējdalībvalstī, zināmā mērā tie tomēr darbojas plašāk par savu piemērošanas jomu. Preču brīvas aprītes judikatūra nepārprotami skar noteiktus lietošanas, patēriņa nosacījumus vai citus *uzņēmējdalībvalsts* piemērojamos valsts noteikumus. Bet es tomēr apgalvotu, ka šiem pārmērīgās piemērošanas gadījumiem vajadzētu būt tikai un pienācīgi attiecinātiem vai nu uz noteiktu darbību pilnīgu aizliegumu, vai praksēm, kas (gandrīz) pilnībā novērš noteiktu produktu izmantošanu un tirdzniecību vai to efektīvu piekļuvi tirgum⁴⁹.

67. Treškārt, tieši tāpēc, lai ierobežotu šādu nevēlamu pārmērīgu piemērošanu, tika taisīts spriedums lietā *Keck*⁵⁰, kā arī ieviests LESD 34. un 35. panta darbības jomas ierobežojums ar tuvuma prasību.

68. No vienas puses, Tiesa ierobežoja LESD 34. panta piemērojamību, izslēdzot no tā piemērošanas jomas dažus tirdzniecības nosacījumus. Saskaņā ar *Keck* lietas judikatūru⁵¹ valstu noteikumi, kas ierobežo vai aizliedz tirdzniecības nosacījumus, *nav uzskatāmi par tādiem, kas* kavē Savienības iekšējo tirdzniecību, ja vien tie attiecas uz visiem attiecīgajiem tirgotājiem, kas darbojas valsts teritorijā, *un* tik ilgi, kamēr tie vienādi ietekmē gan juridiski, gan faktiski vietējo un citu dalībvalstu izstrādājumu tirdzniecību.

69. No otras puses, Tiesa ierobežo LESD 34. un 35. panta piemērojamību ar attālinātības pārbaudi. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru šie panti neattiecas uz pasākumu, kuru piemēro bez atšķirības, kura mērķis nav reglamentēt preču tirdzniecību ar citām dalībvalstīm un kura ierobežojošā ietekme uz preču brīvu aprīti ir pārāk nenoteikta un netieša, lai tajā paredzēto pienākumu varētu uzskatīt par tādu, kas kavē tirdzniecību starp dalībvalstīm⁵².

48 Skat., piemēram, Barnard, C., “Fitting the Remaining Pieces into the Goods and Persons Jigsaw?” *European Law Review*, 26. sēj., 2001., 35. lpp.; Snell, J., “The Notion of Market Access: A Concept or A Slogan?” *Common Market Law Review* 47. sēj., 2010, 437. lpp.; Rittleng, D., “L'accès au marché est-il le critère de l'entrave aux libertés de circulation?”, no: Dubout, É., Maitrot de la Motte, A., (red.), *L'unité des libertés de circulation. In varietate concordia*, Coll. Droit de l'Union européenne, Bruylant, Brisele, 2013, 159.–183. lpp.; Nic Shuibhne, N., *The Coherence of EU Free Movement Law*, Studies in European Law, Oxford University Press, Oksforda, 2013, 210.–256. lpp.

49 Plaši pazīstami piemēri šajā kategorijā ir pilnīgs alkoholisko dzērienu reklāmas aizliegums, kas aplūkots 2001. gada 8. marta spriedumā lietā *Gourmet International Products* (C-405/98, EU:C:2001:135, 21. un 25. punkts), vai aizliegums pārdot kontaktlēcas ārpus veikaliem, kas specializējas medicīnas ierīcēs, it īpaši internetā, kas aplūkots 2010. gada 2. decembra spriedumu lietā *Ker-Optika* (C-108/09, EU:C:2010:725, 54. un 55. punkts). Skat. arī spriedumu, 2008. gada 14. februāris, *Dynamic Medien* (C-244/06, EU:C:2008:85, 31.–34. punkts).

50 Spriedums, 1993. gada 24. novembris, *Keck un Mithouard* (C-267/91 un C-268/91, EU:C:1993:905).

51 Spriedums, 1993. gada 24. novembris, *Keck un Mithouard* (C-267/91 un C-268/91, EU:C:1993:905, 16. punkts). Skat. arī spriedumus, 1993. gada 15. decembris, *Hünernmund u.c.* (C-292/92, EU:C:1993:932, 21. punkts); 2006. gada 28. septembris, *Ahokainen un Leppik* (C-434/04, EU:C:2006:609, 19. punkts), un 2008. gada 14. februāris, *Dynamic Medien* (C-244/06, EU:C:2008:85, 29. punkts).

52 Skat., piemēram, spriedumus, 1990. gada 7. marts, *Krantz* (C-69/88, EU:C:1990:97, 11. punkts); 1993. gada 13. oktobris, *CMC Motorradcenter* (C-93/92, EU:C:1993:838, 12. punkts); 1994. gada 14. jūlijs, *Peralta* (C-379/92, EU:C:1994:296, 24. punkts). Skat. spriedumu, 2016. gada 21. jūnijs, *New Valmar* (C-15/15, EU:C:2016:464, 45. un 46. punkts).

70. Lai arī lieta *Keck* un prasība par tuvumu (vai attālinātības neesamību) ir aplūkotas nodalīti, tām ir viena loģika – tās no LESD 34. panta piemērošanas jomas it īpaši izslēdz visus valsts tiesību aktus, kas neattiecas ne uz preču apriti, ne tūlītējām sekojošām vai korelējošām darbībām, kurām ir skaidra ietekme uz piekļuvi, tādējādi kavējot pašu piekļuvi.

2) Apdrošināšanas seguma neesamība un “būtiska ietekme uz patērētāju rīcību”

71. Paturot prātā šo analītisko sistēmu, šķiet, ka noteikumi par preču brīvu apriti nenodrošina pamatu mēģinājumiem kompensēt to, ka *uzņēmēj*dalībvalstī nav noteikumu par obligātu medicīnas ierīču ražotāju civiltiesiskās atbildības apdrošināšanu, faktiski importējot tādus noteikumus, kas pastāv *izcelsmes* dalībvalstī, no kuras preces ir ieviestas.

72. Šo secinājumu vēl vairāk izgaismo divas īpašās šīs lietas iezīmes.

73. Pirmkārt, šo lietu nav ierosinājusi persona, kas parasti būtu prasītājs šāda veida strīdos, proti, attiecīgo preču ražotājs, importētājs vai tirgotājs. Neviena medicīnas ierīču ražotājs nav apgalvojis, ka attiecīgais apdrošināšanas pienākums būtu šķērslis izvešanai (attiecībā uz Francijas ražotājiem) vai ieviešanai (attiecībā uz ārvalstu ražotājiem)⁵³. Protams, tas nav arī apelācijas sūdzības iesniedzējas arguments. Viņa neapgalvo, ka attiecīgie noteikumi kavētu Francijā ražoto medicīnas ierīču izvešanu, tādējādi ietekmējot šo produktu lietotājus (Vācijā). Tā vietā preces, tiklīdz tās bija transportētas no Francijas un, šķērsojot Nīderlandes teritoriju, nonākušas Vācijā, nodarīja kaitējumu apelācijas sūdzības iesniedzējai kā pacientei, tas ir, kā preces *galalietotājai*.

74. Otrkārt, iesniedzējtiesa šajā lietā ir *uzņēmēj*dalībvalsts (Vācija) tiesa, kas jautā par *izcelsmes* dalībvalsts (Francija) tiesību aktiem, – tas ir neparasti brīvas pārvietošanās noteikumu kontekstā⁵⁴. Parasti šajā kontekstā neatkarīgi no tā, vai tiek apskatīti šķietamie ieceļošanas vai izceļošanas šķēršļi, izcelsmes valsts pasākumus (kas, iespējams, kavē izceļošanu) apstrīd izcelsmes valsts tiesās, bet *uzņēmēj*valsts pasākumus (kas, iespējams, kavē ieceļošanu) apstrīd *uzņēmēj*valsts tiesās. Attiecīgi, ja šī lieta būtu “normāla” brīvas pārvietošanās lieta, iesniedzējtiesa būtu Francijas tiesa, kurai būtu jānovērtē, vai Francijas noteikumi rada šķēršļus izceļošanai, vai arī (Vācijas) iesniedzējtiesa uzdotu jautājumus par Vācijas likumu saderību ar Savienības tiesību aktiem.

75. Tomēr šajā lietā Vācijas tiesa lūdz Tiesas norādījumus par Francijas tiesību normām lietā, kuru ierosinājusi preču *galalietotāja*. Atbilstoši preču brīvas aprites noteikumu loģikai būtībā rodas jautājums par to, vai apstākļi, ka Francijā ražotajām medicīnas ierīcēm pievienotā obligātā apdrošināšana “neceļo” kopā ar šīm precēm, rada šķēršļus *galalietotāja*, kas atrodas citā dalībvalstī, pārvietošanās brīvībai.

76. Uz šo jautājumu mana atbilde būtu skaidrs “nē”. Fakts, ka apdrošināšana “neceļo” kopā ar precēm, pat ja tā ir obligāta izcelsmes dalībvalstī, lai vēlāk izmantotu šīs preces šajā dalībvalstī, nav jautājums, uz kuru attiecas LESD 34. vai 35. pants.

77. Es atzīstu, ka varētu būt iedomājama diezgan gara hipotētiskā cēloņsakarības ķēde, lai šādus valstu noteikumus (vai drīzāk šādu noteikumu neesamību) padarītu par problemātisku no preču brīvas aprites viedokļa. Balstoties, piemēram, uz lietu *Mickelsson* un *Roos*, varētu izvirzīt argumentu, ka faktam, ka apdrošināšana attiecas tikai uz izcelsmes dalībvalsts teritoriju, varētu būt “būtiska ietekme uz patērētāju rīcību” *uzņēmēj*dalībvalstī, un tādējādi tas varētu darboties kā šķērslis piekļuvei tirgum⁵⁵. Protams,

53 Piemēram, ja tirgotājs apstrīdētu *uzņēmēj*dalībvalsts noteikumu, uz kuru pamatojoties uz preču importu attiecas obligātā apdrošināšana – tas būtu pavisam cits gadījums, uz kuru, iespējams, attiektos LESD 34. pants.

54 Šajā nozīmē skat. spriedumu, 1981. gada 16. decembris, *Foglia* (244/80, EU:C:1981:302, 30. punkts), kurā Tiesa nosprieda, ka “Tiesai [...] ir jābūt īpaši modrībai, kad procesa laikā starp individiem tiek uzdots jautājums, lai jautu valsts tiesai izlemt, vai citas dalībvalsts tiesību akti ir saskaņā ar [Savienības] tiesību aktiem”. Skat arī spriedumu, 2003. gada 21. janvāris, *Bacardi-Martini* un *Cellier des Dauphins* (C-318/00, EU:C:2003:41).

55 Iepriekš šo secinājumu 62. punkts.

medicīnas ierīces nav parastas preces. Patērētāji, visticamāk, pirms medicīnas ierīces iegādes un implantēšanas savā ķermenī veiks ļoti detalizētu izpēti. Tādējādi varētu apgalvot, ka vācu patērētājs varētu noskaidrot, ka šo īpašo medicīnas ierīču ražotājs ir apdrošināts pret civiltiesisko atbildību tikai Francijas teritorijā un tādējādi zinātu – ja medicīnas ierīcēm atklātos trūkumi un ja ražotājs bankrotētu, nebūtu iespējams saņemt jebkādu zaudējumu atlīdzību, jo līgumā, kas Francijas ražotājam ir noslēgts ar savu apdrošinātāju Francijā, ir ietverta teritoriālā ierobežojuma klauzula. Šādā nevainojamu zināšanu scenārijā, kas jau robežojas ar gaišredzību, vācu patērētāja atturētos no šāda izstrādājuma iegādes no Francijas un preču pārrobežu plūsma patiesi varētu tikt ietekmēta.

78. Tomēr lielais “ja” skaits šajos apgalvojumos parāda, kāpēc šāds scenārijs ir pārāk attālināts un hipotētisks, lai tam būtu jebkāds sakars ar noteikumiem par preču brīvu apriti. Ja šī loģika tiktu ņemta vērā, *quod non*, tad varētu tikt aplūkoti visi izcelsmes dalībvalsts tiesību akti – vismaz tie, kas ir labvēlīgāki par uzņēmējdalībvalsts noteikumiem.

79. Savā ziņā pašreizējā situācija ir vēl attālāka un hipotētiskāka attiecībā uz piekļuvi uzņēmējdalībvalsts tirgum (vai pat izceļošanai no vietējā tirgus) nekā (bēdīgi) slavenā lietu sērija par “svētdienas tirdzniecības”⁵⁶ jautājumu, kas bija par pamatu spriedumam lietā *Keck*. Svētdienas tirdzniecības lietās vispārējam aizliegumam veikaliem strādāt svētdienās bija skaidra ietekme uz kopējo pārdošanas apjomu, ieskaitot citu dalībvalstu preču pārdošanu. Šajā lietā “ja” ķēde ir ievērojami garāka.

80. No tā izriet, ka Līguma noteikumi par preču brīvu apriti nav piemērojami nosacījumiem par preču turpmāku izmantošanu uzņēmējdalībvalstī, ja šie nosacījumi tieši un nekavējoties nekavē piekļuvi šīs dalībvalsts tirgum. No galalietotāja viedokļa raugoties, ražotāja pienākums apdrošināt savu civiltiesisko atbildību par produktiem ar trūkumiem vai šāda pienākuma neesamība attiecas tikai uz nosacījumiem preču turpmākai lietošanai uzņēmējdalībvalsts teritorijā, un tas tieši un nepastarpināti neattiecas ne uz preču izvešanu no izcelsmes dalībvalsts, ne uz piekļuvi uzņēmējdalībvalsts tirgum.

3. Brīvība saņemt (apdrošināšanas) pakalpojumus no citas dalībvalsts

81. Šķiet, ka pakalpojumu *sniegšanas* brīvībai šajā lietā nav nozīmes. Pirmkārt, faktu ziņā pamatlietā par to nav jautājuma, jo apelācijas sūdzības iesniedzēja ir medicīnas ierīces galalietotāja, nevis pakalpojumu sniedzēja. Otrkārt, attiecīgie noteikumi neietekmē pakalpojumu sniegšanas brīvību neatkarīgi no tā, vai tie ir medicīnas vai apdrošināšanas pakalpojumi. Ciktāl tas attiecas uz apdrošināšanas pakalpojumu sniegšanas brīvību, kā to ir norādījusi Francijas valdība, strīdīgā apdrošināšanas pienākuma teritoriālais ierobežojums neliedz apdrošināšanas sabiedrībām ietvert medicīnas ierīces, kas ražotas Francijā, bet tiek izmantotas citā dalībvalstī. Ražotāji un apdrošināšanas sabiedrības, izmantojot savu līgumisko brīvību, patiesi var lemt par apdrošināšanas līguma teritoriālo piemērojamību, pārsniedzot Francijas tiesību aktos noteikto obligāto minimumu, proti, apdrošināšanu Francijas teritorijā.

82. Tomēr atbilstoši Tiesas nospriestajam pakalpojumu sniegšanas brīvība ietver pakalpojumu *saņēmēju* brīvību doties uz citu dalībvalsti, lai saņemtu pakalpojumu. Apelācijas sūdzības iesniedzēja hipotētiski varētu būt saņēmusi divu veidu pakalpojumus – medicīnas un apdrošināšanas pakalpojumus. Tiesa jau ir apstiprinājusi, ka personas, kuras saņem ārstēšanu, var tikt uzskatītas par pakalpojumu saņēmējiem⁵⁷.

⁵⁶ Īpaši skat. spriedumu, 1992. gada 16. decembris, *B & Q* (C-169/91, EU:C:1992:519, 9.–10. punkts). Skat. nesenāku 2006. gada 23. februāra spriedumu *A-Punkt Schmuckhandel* (C-441/04, EU:C:2006:141, 21. punkts), kurā Tiesa neizskatīja tirdzniecības aģentu darbības aizlieguma sekas, pat ja tas, iespējams, ierobežo attiecīgo izstrādājumu kopējo pārdošanas apjomu attiecīgajā dalībvalstī un attiecīgi var ietekmēt šo izstrādājumu pārdošanas apjomu no citām dalībvalstīm.

⁵⁷ Skat. 1984. gada 31. janvāra spriedumu *Luisi un Carbone* (286/82 un 26/83, EU:C:1984:35, 16. punkts), kurā Tiesa personas, kas saņem ārstēšanu, pieskaitīja pie pakalpojumu saņēmējiem.

83. Tomēr apelācijas sūdzības iesniedzēja saņēma medicīnas pakalpojumus tikai Vācijā, nevis Francijā. Tādējādi, ja vien judikatūra par pakalpojumu saņēmējiem netiktu pārstrādāta, iekļaujot tajā “ceļošanu bez pārvietošanās”, vienkārši nebija pārrobežu elementa.

84. Vienīgais atlikušais scenārijs būtu uzskatīt apelācijas sūdzības iesniedzējas stāvokli par *potenciālā apdrošināšanas pakalpojumu saņēmēja* stāvokli. Šādiem pakalpojumiem patiesi būtu pārrobežu raksturs tādā izpratnē, ka Vācijas iedzīvotājs Francijas apdrošinātājam prasītu kompensāciju kā cietusi puse Francijā. Tādējādi teritoriālā ierobežojuma pastāvēšana būtu šķērslis brīvai apdrošināšanas pakalpojumu saņemšanai no ārvalstīm.

85. Šādi konstrukcijai ir vairākas problēmas. Kopumā šīs problēmas liktu pakalpojumu saņemšanas brīvībai pārsniegt tās loģiskās robežas.

86. Jāatzīst, ka pastāv spriedums lietā *Cowan*⁵⁸. Šī lieta attiecās uz Lielbritānijas pilsoni, kurš lūdza kompensāciju no Francijas valsts par miesas bojājumiem, kas viņam nodarīti uzbrukumā, ko viņš kā tūrists pieredzējis, uzturoties Parīzē. Francijas tiesību akti ierobežoja kompensāciju, attiecinot to tikai uz Francijas pilsoņiem un ārvalstu pilsoņiem, kas dzīvo Francijā. Tiesa nosprieda, ka “gadījumā, kad Kopienas tiesībās fiziskai personai ir garantēta brīvība ceļot uz citu dalībvalsti, šīs personas aizsardzība pret kaitējumu attiecīgajā dalībvalstī ar tādu pašu pamatojumu kā attiecībā uz pilsoņiem un personām, kas šajā valstī dzīvo, ir brīvās pārvietošanās tiešs priekšnosacījums. No tā izriet, ka diskriminācijas aizliegums ir attiecināms uz pakalpojumu saņēmējiem Līguma izpratnē attiecībā uz aizsardzību pret uzbrukuma risku un tiesībām saņemt finansiālu kompensāciju, kas paredzēta valsts tiesību aktos, kad šis risks iestājas”⁵⁹.

87. Tomēr pastāv būtiskas atšķirības. Pirmkārt, I. V. Kovans [*I. W. Cowan*] faktiski izmantoja pārvietošanās brīvību (no Apvienotās Karalistes uz Franciju), kaut arī tikai kā tūrists. Tiesa skaidri norādīja, ka I. V. Kovanam bija tiesības saņemt pakalpojumus viņu uzņemošajā dalībvalstī, kuras “izrietēja” no šīs pārvietošanās. Tāpēc viņš sekmīgi apstrīdēja *uzņēmēj* dalībvalsts tiesību aktus šīs *uzņēmēj* dalībvalsts tiesā. Otrkārt, *Cowan* lietas sprieduma pamatā bija loģika, kas bija spēkā laikā, kad vēl nepastāvēja Savienības pilsonība⁶⁰, lai nodrošinātu, ka “ceļojošs patērētājs” *uzņēmēj* dalībvalstī var baudīt tādas pašas priekšrocības un pakalpojumus kā šīs valsts pilsonis vai pastāvīgais iedzīvotājs.

88. Šī situācija ir atšķirīga. Pirmkārt, apelācijas sūdzības iesniedzēja nav pārvietojusies. Otrkārt, viņa citas dalībvalsts tiesā apstrīd nevis savas dalībvalsts (Vācijas), bet gan (netieši) citas dalībvalsts – Francijas tiesību aktus.

89. Turklāt intelektuālās grūtības ar šādu konstrukciju atkal ir tās attālās un hipotētiskās attiecības ar jebkuru skaidru Savienības tiesību normu. Pakalpojumu brīvas aprites perspektīva atklāj šīs lietas patieso problēmu, proti, skaidru Savienības tiesību normu neesamību, kas liegtu attiecīgo teritoriālo ierobežojumu, – tas rada virkni hipotēžu un pieņēmumu par to, kā izveidot šādu noteikumu pēc fakta. Tas, ka ar šo argumentu rati tiek iejūgti priekšā zirgam, ir vēl skaidrāks attiecībā uz *iespējamo* pakalpojumu sniegšanu – *jo* apelācijas sūdzības iesniedzēja potenciāli varētu pieprasīt atbildētājam atlīdzināt zaudējumus, *ja* teritoriālo ierobežojumu klauzula tiktu svītrotā no apdrošināšanas līguma, un tāpēc viņa kā apdrošinātā puse varētu saņemt apdrošināšanas pakalpojumus, bet tādā gadījumā apdrošināšanas seguma teritoriālajam ierobežojumam jābūt nesaderīgam ar Savienības tiesību aktiem. Ievērojot šo argumentāciju, (vēlamajam) rezultātam būtu ļauts vadīt analīzi, pat ja nebūtu piemērojama Savienības tiesību normu.

58 Spriedums, 1989. gada 2. februāris (186/87, EU:C:1989:47).

59 Turpat, 17. punkts.

60 Mūsdienās *Cowan* lietas tipa scenāriji, protams, ietilptu Savienības pilsonības tvērumā. Skat., piemēram, spriedumu, 2017. gada 26. oktobris, I (C-195/16, EU:C:2017:815, 69.–72. punkts). Skat. arī manus secinājumus šajā lietā (EU:C:2017:374, 64.–75. punkts).

90. Manuprāt, šāda pieeja nav iespējama. Tāpēc jāsecina, ka šīs lietas apstākļos apelācijas sūdzības iesniedzēja nevar atsaukties uz pakalpojumu sniegšanas brīvību.

4. LESD 18. pants

91. Es uzskatu, ka šo secinājumu iepriekšējās daļās bija ļoti svarīgi diezgan detalizēti attēlot visus citus Līguma vai atvasināto tiesību materiālo tiesību noteikumus, kuri potenciāli varētu ietvert aizliegumu, kas būtu piemērojams šajā lietā. Taču, šķiet, ka nav citas Savienības tiesību normas – pilnīgi noteikti tādas, uz kuru šīs tiesvedības laikā būtu vērsta Tiesas uzmanība, – kas varētu izslēgt teritoriālus ierobežojumus medicīnas ierīču ražotāja noslēgtā apdrošināšanas līgumā, ja uz to atsaucas pacients, kuram nodarīts kaitējums citā dalībvalstī.

92. Šo detalizēto diskusiju par citiem potenciāli piemērojamiem Savienības noteikumiem, it īpaši par pārvietošanās brīvību, noteica ne tikai LESD 18. panta relatīvais un pakārtotais raksturs⁶¹; tā arī bija nepieciešama, lai pilnībā saprastu, cik tālu var izmantot LESD 18. pantu, ja to interpretē kā tādu, kas pats par sevi nosaka vispārēju, patstāvīgu diskriminācijas aizliegumu Līgumu piemērošanas jomā.

93. Šajā noslēguma daļā es vispirms paskaidrošu, kāpēc Tiesa (lielākajā daļā) jaunākās judikatūras nav tik plaši interpretējusi LESD 18. pantu (1). Pēc tam es izklāstīšu veidu, kā LESD 18. pantu šīs lietas kontekstā patiesi varētu uztvert un piemērot kā patstāvīgu noteikumu, kas rada izpildāmus pienākumus neatkarīgi no citiem Savienības tiesību noteikumiem (2). Noslēgumā paskaidrošu, kāpēc, lai gan es attiecībā uz apelācijas sūdzības iesniedzēju jūtu morālu līdzjutību, es uzskatu, ka LESD 18. panta interpretācija šādā veidā būtu ļoti problemātiska strukturālā ziņā. Tas LESD 18. pantu pārvērstu par neierobežotu saskaņojošu noteikumu, kā rezultātā tiktu izjaukts kompetences sadalījums starp Savienību un dalībvalstīm un radīti problemātiski konflikti starp tiesiskajiem regulējumiem iekšējā tirgū (3).

1) LESD 18. pants un tāda Savienības pilsoņa lieta, kurš veic brīvu pārvietošanos

94. Uz LESD 18. pantu var atsaukties “visos gadījumos, kuri ietilpst Savienības tiesību *ratione materiae* piemērošanas jomā”. Saistībā ar šādiem “gadījumiem, kuri ietilpst Savienības tiesību *ratione materiae* piemērošanas jomā”, Tiesa it īpaši ir atzinusi, ka “uz Savienības pilsoņa, kurš ir izmantojis savu pārvietošanas brīvību, situāciju attiecas LESD 18. pants, kas nosaka nediskriminācijas principu pilsonības dēļ”⁶².

95. Tā ir taisnība, ka LESD 18. panta piemērošanas kontekstā Tiesa nav ļoti stingra, vērtējot pārvietošanās faktisko esamību. Pastāv ar Savienības pilsonību saistīti judikatūras virzieni, jo īpaši jaunākie, kuros nav skaidri saskatāms, vai attiecīgā puse faktiski izmanto pārvietošanās brīvību⁶³. Tomēr kopumā nosacījums joprojām ir Savienības pilsoņa vai daudzos šādos gadījumos personu, kas cieši saistītas ar Savienības pilsoni, kaut kāda pārvietošanās. Tikai ar uzturēšanos kādā dalībvalstī nepietiek, lai LESD 18. pants būtu piemērojams⁶⁴. Tikai tās personas, kas faktiski pārvietojās, var izmantot šo noteikumu⁶⁵.

61 Izklāstīts iepriekš šo secinājumu 50.–52. punktā.

62 Skat., piemēram, spriedumus, 1998. gada 24. novembris, *Bickel un Franz* (C-274/96, EU:C:1998:563, 26. punkts); 2018. gada 10. aprīlis, *Pisciotti* (C-191/16, EU:C:2018:222, 34. punkts); 2018. gada 13. novembris, *Raugevicius* (C-247/17, EU:C:2018:898, 27. punkts), un 2019. gada 13. jūnijs, *TopFit un Biffi* (C-22/18, EU:C:2019:497, 29. punkts). Mans izcēlums.

63 Šajā nozīmē skat., piemēram, spriedumus, 2003. gada 2. oktobris, *Garcia Avello* (C-148/02, EU:C:2003:539); 2004. gada 19. oktobris, *Zhu un Chen* (C-200/02, EU:C:2004:639), un 2010. gada 2. marts, *Rottmann* (C-135/08, EU:C:2010:104), kur LESD 18. pants tiek piemērots pat tad, ja pārvietojas cits ģimenes loceklis, piemēram, vecāki, ja bērni ir Savienības pilsoņi.

64 Kritisku viedokli skat., piemēram, ģenerālvokātes E. Šarpstones [*E. Sharpston*] secinājumos lietā *Ruiz Zambrano* (C-34/09, EU:C:2010:560, 77.–90. punkts).

65 Tas pats attiecas uz LESD 45. pantu, kas “nav piemērojams[s] darba ņēmējiem, kuri nekad nav izmantojuši savas tiesības brīvi pārvietoties Savienībā un kuri neplāno to darīt”. Spriedums, 2017. gada 18. jūlijs, *Erzberger* (C-566/15, EU:C:2017:562, 28. punkts).

96. Papildus Savienības pilsonībai, kuras kontekstā visbiežāk notiek atsaukšanās uz LESD 18. pantu, Tiesa dažās lietās ir arī atzinusi, ka LESD 18. pants var tikt piemērots, ja attiecīgā situācija attiecas uz valsts pasākumu, ar kuru transponē atvasināto Savienības tiesību instrumentu⁶⁶, vai, ņemot vērā priekšmeta ietekmi uz preču un pakalpojumu tirdzniecību Savienības iekšienē, ja ir runa par komerciālo brīvību⁶⁷ vai ja situāciju īpaši reglamentē Savienības saskaņošanas pasākumi, piemēram, lietā *International Jet Management*⁶⁸.

97. Tomēr pēdējais no minētajiem spriedumiem, saskaņā ar kuru LESD 18. pants tiek padarīts piemērojams ar Savienības saskaņošanas pasākumiem, ir jāaplūko perspektīvā. Pretēji brīvajam un plaši definētajam atvasināto Savienības tiesību priekšmeta novērtējumam Tiesas kompetences noteikšanas nolūkā⁶⁹, lai LESD 18. pants būtu piemērojams kā materiāltiesisks un izpildāms pienākums, aplūkojamais jautājums (vai priekšmets šaurā nozīmē) ir īpaši jāaskaņo, lai tas būtu uzskatāms par tādu, kas ietilpst Savienības tiesību aktu būtiskajā piemērošanas jomā un tādējādi būtu piemērojams LESD 18. pants.

2) LESD 18. pants patstāvīgi rada materiālu pienākumu

98. LESD 18. panta pirmajā daļā ir noteikti trīs tā piemērošanas nosacījumi konkrētā gadījumā: i) situācijai jāattiecas uz Līgumu piemērošanas jomu; ii) tas nedrīkst skart tajos paredzētos īpašos noteikumus un iii) ir jāpastāv diskriminācijai pilsonības dēļ.

99. Attiecībā uz pirmo nosacījumu, ņemot vērā judikatūras plašo pieeju pārvietošanās brīvībai, ir jāuzskata, ka izskatāmā lieta ietilpst Savienības tiesību aktu piemērošanas jomā⁷⁰. Tomēr varētu arī apgalvot – ja, sīki izpētot Savienības primāros un atvasinātos tiesību aktus, atklājas, ka faktiski *nepastāv īpašs* Savienības tiesību aktu noteikums, kas paredzētu obligātu medicīnas ierīču ražotāju civiltiesiskās atbildības apdrošināšanu, un ka šīs lietas kontekstā šāda atbildība neizriet arī no pamatbrīvībām, tad lieta pilnībā neietilpst Savienības tiesību aktu piemērošanas jomā un Tiesas kompetencē. Mani māj šaubas par šādas konstrukcijas intelektuālo godīgumu⁷¹, taču tai varētu būt arī intriģējošas sekas attiecībā uz paša LESD 18. panta piemērojamību.

100. Attiecībā uz otro nosacījumu ne Līgumos, ne atvasinātajos tiesību aktos nepastāv īpaši noteikumi par apdrošināšanas pienākuma īpašo priekšmetu un tā piemērojamību.

101. Runājot par trešo nosacījumu, labvēlīgāku nosacījumu esamība ražotāju atbildībai dažās dalībvalstīs salīdzinājumā ar citām dalībvalstīm sākumā varētu šķist gluži kā mācību grāmatas scenārijs, kas apskata netiešu diskrimināciju pilsonības dēļ. Protams, attiecīgā diskriminācija neattiecas uz piekļuvi medicīnas pakalpojumiem – kā atkārtoti un pareizi ir norādījusi Francijas valdība –, ja vācu sievietes ārstētos Francijā, arī uz viņām attiektos obligātā apdrošināšana.

66 Skat., piemēram, spriedumu, 2012. gada 5. septembris, *Lopes Da Silva Jorge* (C-42/11, EU:C:2012:517, 39. punkts).

67 Spriedums, 1993. gada 20. oktobris, *Phil Collins* u.c. (C-92/92 un C-326/92, EU:C:1993:847, 24. punkts). Varētu šķist, ka šī sprieduma 17.–28. punktā Tiesa bija gatava balstīt toreizējo EEK 7. pantu uz abstraktu hipotēzi, uzskatot par pietiekamu Līguma noteikumu sarakstu, saskaņā ar kuru jautājumu par literāro un māksliniecisko īpašumu, kaut arī tas nav saskaņots ar EEK tiesību aktiem, *varētu* apspriest.

68 Skat., piemēram, 2014. gada 18. marta spriedumu (C-628/11, EU:C:2014:171, 34.–62. punkts), kurā Tiesa jo īpaši nosprieda, “ka gaisa pārvadājumu pakalpojumi, kas tiek veikti maršrutā starp trešo valsti un dalībvalsti un ko veic gaisa pārvadātājs, kam ir citas dalībvalsts izsniegta darbības licence, ir atvasināto tiesību regulējuma priekšmets”.

69 Apspriests iepriekš 35.–41. punktā.

70 Iepriekš šo secinājumu 28.–49. punkts.

71 Iepriekš, 40. punkts.

102. Piekļuve medicīnas pakalpojumiem nav aktuāls jautājums šajā lietā. Tā vietā tiktu uzskatīts, ka diskriminācija ir atšķirīga attieksme attiecībā uz kompensācijas saņemšanu saskaņā ar apdrošināšanas polisi. Kaut arī kaitējumu ir izraisījušas tās pašas preces ar trūkumiem, kas ir brīvā aprītē Eiropas Savienības teritorijā, pieeja kompensācijai ir atšķirīga atkarībā no tā, kurā vietā pacientam tika veikta operācija. Nav šaubu, ka lielākajai daļai Francijas pilsoņu šāda operācija varētu tikt veikta Francijā, bet lielākajai daļai vāciešu – Vācijā. Tādējādi Vācijas pacientiem ir daudz mazāka iespēja saņemt kompensāciju no apdrošināšanas seguma.

103. Turklāt, netieši diskriminējot pilsonības dēļ, Francijai arī varētu pārnest, ka tā netieši veicina medicīnas pakalpojumu sniegšanu tās teritorijā, apgrūtinot citu dalībvalstu pilsoņiem saņemt apdrošināšanas priekšrocības, jo šajā nolūkā viņiem, lai veiktu operāciju, būs jābrauc uz Franciju. Turpretim franču sievietes kompensāciju no apdrošināšanas polises varētu saņemt vieglāk nekā ārvalstu sievietes, jo viņas, visticamāk, veiks operācijas Francijas teritorijā⁷².

104. Tādējādi, iespējams, varētu apgalvot, ka visi trīs LESD 18. panta piemērošanas nosacījumi ir izpildīti. Ir arī trīs papildu argumenti, kurus, iespējams, varētu minēt, lai atbalstītu LESD 18. panta piemērošanu tādā lietā kā šī.

105. Pirmkārt, tā kā Savienības tiesību akti paredz un nodrošina preču brīvu apriti, varētu apgalvot, ka tiem arī jāparedz un jāisteno vienlīdzīgi pienākumi un atbildība gadījumos, kad šīm precēm ir trūkumi. Preces bieži ir saistītas ar riskiem, un brīvā tirdzniecība ļauj šiem riskiem izplatīties un potenciāli radīt kaitējumu jebkur. Šķiet tikai taisnīgi, ka visiem pacientiem jebkur Eiropas Savienības teritorijā, kuriem ir radušās nelabvēlīgas sekas no dalībvalstī ražotiem produktiem ar trūkumiem, vajadzētu būt iespējai saņemt pienācīgu kompensāciju.

106. Otrkārt un daļēji saistībā ar pirmo punktu, patērētāju aizsardzība pēdējos gados ir bijusi Savienības politikas veidošanas priekšplānā. Ar LESD 12. pantu patērētāju aizsardzības prasības tika padarītas transversāli piemērojamas – tās ir jāņem vērā, nosakot un īstenojot citas Savienības politikas. Tādējādi brīvai aprītei jāatspoguļo un jācenšas sasniegt augstu patērētāju aizsardzības līmeni, kā noteikts Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – “Harta”) 38. pantā.

107. Treškārt, ir jāņem vērā Savienības pilsonība. Savā ziņā vecāko judikatūru par LESD 18. pantu, pilnīgi noteikti to, kas attiecas uz personu brīvu pārvietošanos⁷³, varētu uzskatīt par priekšgājēju Savienības pilsonībai. Tomēr Savienības pilsonības parādīšanās, kas noteikti ir saistīta ar vienlīdzīgu cieņu no Savienības tiesību perspektīvas (Hartas 1. un 20. pants), padara lieku precīzu noskaidrošanu attiecībā uz to, kurš tieši, kur un cik ilgi pārvietojās vai kurš no kura varētu būt atkarīgs.

108. Visi šie argumenti, aplūkoti kopā, savienojumā ar nenoliedzami šausmīgajām sekām, kuras attiecīgie produkti ar trūkumiem radīja apelācijas sūdzības iesniedzējai, varētu raisīt domu, ka visu Eiropas pilsoņu un patērētāju vienlīdzīgas aizsardzības prasība aizliedz valsts tiesību normu, kas faktiski attiecina apdrošināšanas segumu tikai uz personām, kurām tiek veikta operācija dalībvalsts teritorijā, tādējādi netieši attiecinot apdrošināšanu tikai ar šīs dalībvalsts pilsoņiem.

72 Šajā nozīmē skat., piemēram, spriedumu, 2008. gada 1. aprīlis, *Gouvernement de la Communauté française un Gouvernement wallon* (C-212/06, EU:C:2008:178, 49. un 50. punkts un tajos minētā judikatūra) saistībā ar uzturēšanās nosacījumiem.

73 Spriedums, 1989. gada 2. februāris, *Cowan* (186/87, EU:C:1989:47).

3) Iekšējā tirgus reglamentējošās loģikas ievērošana

109. Kaut arī šāds ierosinājums varētu būt morālā ziņā pilnīgi saprotams šīs konkrētās lietas īpašajā kontekstā, tas tomēr būtu pilnīgi nepareizs strukturālā izpratnē. Tas LESD 18. pantu pārvērstu par neierobežotu noteikumu, saskaņā ar kuru jebkurš jautājums, lai arī tas ir tikai attālināti saistīts ar Savienības tiesību normu, varētu tikt saskaņots ar judikatīviem līdzekļiem. Turklāt tas savukārt sagriež kājām gaisā iekšējā tirgus reglamentējošo kompetenci, nākotnē radot nesavienojamus kompetences konfliktus starp dalībvalstīm.

110. Iekšējā tirgus reglamentēšanas sākuma princips ir tiesiskās daudzveidības respektēšana jautājumos, kas nav tieši saskaņoti ar Savienības tiesību aktiem. Netieša saskaņošana patiesi dažreiz var iestiepties šajā jomā. Dažus dalībvalstu noteikumus, kas iepriekš nav saskaņoti ar tiesību aktiem, var atzīt par nesaderīgiem ar kādu no četrām brīvībām.

111. Viena lieta, kas skaidri izriet no diskusijām par preču⁷⁴ un pakalpojumu⁷⁵ brīvu apriti, ir tas, ka šo brīvību tvērums jau ir ievērojams. Bet no argumentiem šajā lietā arī izriet, ka gadījumā, ja LESD 18. pantam ļautu darboties kā patstāvīgam, materiālam pienākumam tādā veidā, kā iesniedzējtiesa to norādījusi savos jautājumos, tā piemērojamība pārsniegtu visu, kas jebkad ir apsvērts brīvās pārvietošanās judikatūrā, ieskaitot judikatūru par precēm pirms lietas *Keck*. Šādi interpretējot, LESD 18. panta piemērošanas jomai nebūtu ierobežojumu – šis noteikums tiktu pārveidots par “*Dassonville* formulu uz steroīdiem”. Mūsdienu savstarpēji savienotajā pasaulē agrāk vai vēlāk nenovēršami notiek viena vai otra veida mijiedarbība ar precēm, pakalpojumiem vai personām no citām dalībvalstīm. Ja ar to būtu pietiekami, lai pamatotu LESD 18. panta patstāvīgu piemērojamību, šī norma attiektos uz jebkuru dalībvalsts noteikumu.

112. Minēsim vienu piemēru⁷⁶: iedomājieties, ka, gatavojot šos secinājumus, es tieku savainots – cerams, ne pārāk nopietni –, jo eksplodē dators, uz kura es rakstu. Datora dažādās daļas, visticamāk, ir ražotas citā dalībvalstī, nevis Luksemburgā, integrēto piegādes ķēžu laikmetā vēl ticamāk, ka pat vairākās dalībvalstīs, ja ne arī trešajās valstīs. Tā kā starp šī datora ražotāju un mani nav īpašu liguma noteikumu par piemērojamajām tiesībām un kompetenci un tādējādi, pieņemot, ka būtu jāpiemēro parastie noteikumi par deliktiem, piemērojamās tiesības, kas reglamentētu jebkādu zaudējumu atlīdzināšanas prasījumus, visticamāk, būtu Luksemburgas tiesības, jo tā ir valsts, kurā negadījums notika. Ja man liktos, ka Luksemburgas tiesības ir neapmierinošas man nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas lietā, vai man būtu jābūt iespējai balstīties uz LESD 18. pantu, lai atsauktos uz datora izgatavošanas vietas tiesībām vai varbūt pat kādas no datora sastāvdaļu izgatavošanas vietas tiesībām un panākt to, ka mans prasījums tiek īstenots Luksemburgas tiesā?

113. Šajā scenārijā ir uzsvērtā kopējā tēma, kas jau ir parādījusies diskusijās par preču un pakalpojumu iespējamu brīvu apriti – noteikumi par brīvu pārvietošanos, kā arī LESD 18. pants loģiski attiecas tikai uz preču vai pakalpojumu brīvu apriti pāri robežām, tostarp izvešanu un ievēšanu. Ja vien Savienības likumdevējs to nav skaidri saskaņojis, noteikumi par to turpmāku izmantošanu ietilpst dalībvalstu kompetencē. Tas ietver arī iespējamās atbildības jautājumus, tostarp obligātās apdrošināšanas jautājumus, kas vēl nav skaidri saskaņoti⁷⁷.

74 Skat. iepriekš šo secinājumu 59.–80. punktu.

75 Skat. iepriekš šo secinājumu 81.–90. punktu.

76 Šis, protams, ir fiktīvs un vienkāršots scenārijs, bez nodoma iesaistīties piemērojamo tiesību jautājumos saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 864/2007 (2007. gada 11. jūlijs) par tiesību aktiem, kas piemērojami ārpuslīgumiskām saistībām (“Roma II”) (OV 2007, L 199, 40. lpp.), 5. pantu.

77 Skat. iepriekš šo secinājumu 54.–58. punktu.

114. Citiem vārdiem sakot, tas, ka preces reiz ir ievestas no citas dalībvalsts, nav pietiekams iemesls, lai domātu, ka jebkurš jautājums, kas vēlāk attiecas uz šīm precēm, arī ir reglamentēts Savienības tiesībās. Ja šo loģiku pieņemtu, veicot LESD 18. panta apšaubāmu interpretāciju, preču aprīte Eiropā (atkal) atgādinātu viduslaiku juridisko partikulārismu⁷⁸, saskaņā ar kuru katra prece, tāpat kā cilvēks, nāktu ar saviem likumiem. Preces būtu kā gliemeži, kas nēsā līdzīgu savu māju izcelsmes valsts tiesību aktu formā, un tie būtu piemērojami šīm precēm no to ražošanas līdz iznīcināšanas brīdim.

115. Šādas sekas ne tikai izspiestu jebkādu (normālu) teritorialitāti likumu piemērošanā, bet arī izraisītu *reglamentējošo režīmu konfliktus* starp dalībvalstīm. Patiesi, šāda LESD 18. panta plaša interpretācija varētu padarīt jebkuras dalībvalsts tiesību aktus potenciāli piemērojamus tajā pašā teritorijā bez skaidriem un objektīviem kritērijiem par to, kuri tiesību akti būtu jāpiemēro attiecīgajā strīdā, cietušajam dodot iespēju izvēlēties vislabvēlīgāko likumdošanu⁷⁹.

116. Šajā kontekstā ir lietderīgi atsaukties uz citu šīs lietas īpatnību, proti, tā kā preču izcelsmes valsts jeb *izcelsmes* dalībvalsts (Francija) ir pieņēmusi noteikumus par to turpmāku izmantošanu tās teritorijā (obligātā apdrošināšana attiecībā uz operācijām, kas veiktas tās teritorijā), šķiet, ka valsts, kurā preces tika izmantotas, proti, *uzņēmēj* dalībvalsts (Vācija), šajā ziņā nav pieņēmusi nekādus noteikumus⁸⁰.

117. Taču kā būtu, ja Vācijā būtu pieņemti noteikumi par šo jautājumu? Šādā gadījumā ir pamatoti uzskatīt, ka neviens nebūtu šaubījies, ka Vācijas noteikumi ir – pilnībā un ekskluzīvi – piemērojami iespējamam kaitējumam, kas rodas Vācijas teritorijā. Neviens negribētu, lai šādas Vācijas normas tiktu aizstātas ar potenciāli labvēlīgākiem Francijas noteikumiem jautājumā, kam šajā posmā nav nekādas saiknes ar Francijas tiesībām.

118. Ar šo vēlreiz tiek uzsvērts, kāpēc LESD 18. pantu nevar interpretēt kā tādu, kas aizliedz ierobežot pienākumu nodrošināt civiltiesiskās atbildības apdrošināšanu par medicīnas ierīču izmantošanu, attiecinot to uz konkrētu valsts teritoriju. *A fortiori* šo noteikumu nevar interpretēt kā pienākumu atbildētājam vai Francijas Republikai piešķirt apelācijas sūdzības iesniedzējai kompensāciju, pamatojoties uz tiešu iedarbību.

119. Rezumējot – LESD 18. pantu nevar uzskatīt par tādu, kas pats par sevi rada patstāvīgu, neatkarīgu materiālu pienākumu, kas jau nav ietverts kādā no pārējām četrām brīvībām vai īpaši paredzēts kādā citā Savienības tiesību aktā. It īpaši šis noteikums noteikti nebūtu jāpiemēro tā, lai tas pārsniegtu jau tā samērā plašo četru pārvietošanās un aprītes brīvību tvērumu.

120. Noslēgumā vēlos norādīt, ka šī lieta izriet no fakta, ka Savienības tiesību aktos nav saskaņots jautājums par civiltiesiskās atbildības apdrošināšanu par medicīnas ierīču lietošanu un ka acīmredzot arī Vācijas likumos nebija nekādu noteikumu par to. Jāatgādina, ka ne pilnīgi atšķirīgā kontekstā Tiesa jau spriedumā lietā *Schmitt* nosprieda, ka paziņoto struktūru atbildības nosacījumi attiecībā uz medicīnas ierīču galalietotājiem ir noteikti valsts tiesību aktos⁸¹. Dalībvalstīm, kā to paredz pašreizējie Savienības tiesību akti, ir arī jāreglamentē apdrošināšanas polises, kas piemērojamas medicīnas ierīcēm, kuras tiek izmantotas to teritorijā, pat ja šīs ierīces tiek importētas no citas dalībvalsts.

78 Tieši mūsdienu likumos tikai pamazām teritoriālā ekskluzivitāte tika nostiprināta, ņemot vērā virsroku pār viduslaiku juridisko partikulārismu, – skat., piemēram, Lesaffer, R., *European Legal History: A Cultural and Political Perspective*, Cambridge University Press, Kembridža, 2009., 168. un 169., 269. un nākamās lpp., kā arī 277. un nākamās lpp., vai Romano, S., *L'Ordre juridique*, Dalasa, 1975, 77. un nākamās lpp.

79 Tādējādi režīmam pievienojot vēl vienu sarežģītības un (ne)paredzamības pakāpi, kas attiecībā uz patērētājam piemērojamā likuma un foruma izvēli nav tieša un skaidra – nesenu pārskatu skat. piemēram, Risso, G., "Product liability and protection of EU consumers: is it time for a serious reassessment?" *Journal of Private International Law*, 15. sēj., 2019, 1. izdevums, 210. lpp.

80 Vai vismaz uz tiem nav vērsta Tiesas uzmanība, jo iesniedzējtiesa par šo jautājumu nav sniegusi nekādu informāciju un Vācijas valdība šajā lietā nav iesniegusi nekādus apsvērumus.

81 Spriedums, 2017. gada 16. februāris (C-219/15, EU:C:2017:128).

121. Šajā ziņā dalībvalstis – nepastāvot saskaņošanai – noteikti var brīvi izlemt ieviest pacientu un medicīnas ierīču lietotāju augstāku aizsardzības līmeni, izmantojot labvēlīgākas apdrošināšanas polises, kas darbojas *to* teritorijā⁸². Tādējādi šajā lietā aplūkotais teritoriālais ierobežojums bija likumīga Francijas likumdošanas izvēle⁸³. Šo faktu diez vai var apgriezt otrādi vai, drīzāk, pret šo dalībvalsti, apgalvojot, ka šī likumdošanas izvēle ir jāpaplašina, attiecinot to arī uz jebkuru citu dalībvalsti, kura nav pieņēmusi līdzīgus noteikumus.

V. Secinājumi

122. Es iesaku Tiesai uz *Oberlandesgericht Frankfurt am Main* (Federālās zemes Augstākā tiesa Frankfurtē pie Mainas, Vācija) uzdotajiem jautājumiem atbildēt šādi:

- LESD 18. pants pats par sevi neliedz ierobežot pienākumu nodrošināt civiltiesiskās atbildības apdrošināšanu par medicīnas ierīču lietošanu, attiecinot to uz konkrētas dalībvalsts teritoriju.

⁸² Šajā nozīmē skat. spriedumus, 1969. gada 13. februāris, *Wilhelm* u.c. (C-14/68, EU:C:1969:4, 13. punkts); 1981. gada 14. jūlijs, *Oebel* (C-155/80, EU:C:1981:177, 9. punkts), un 1994. gada 14. jūlijs, *Peralta* (C-379/92, EU:C:1994:296, 48. un 52. punkts).

⁸³ Pēc analogijas skat. 2017. gada 18. jūlija spriedumu *Erzberger* (C-566/15, EU:C:2017:562, 36. un 40. punkts) par Vācijas tiesību aktu ierobežošanu Vācijas teritorijā attiecībā uz balsstiesībām un tiesībām kandidēt vēlēšanās kā darbinieku pārstāvjiem uzņēmuma uzraudzības struktūrā.